

CONSTRUIR UN ESTAT SEGUR I EN PAU

COM ENFOCAR LA SEGURETAT I LA
DEFENSA EN UN NOU ESTAT D'EUROPA

SEMINARI ESTAT
DE PAU

INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

EINES DE PAU,
SEGURETAT I JUSTÍCIA
#18

Seminari Estat de Pau

CONSTRUIR UN ESTAT SEGUR I EN PAU

Com enfocar la seguretat i la defensa
en un nou estat d'Europa

INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

#18

Aquest llibre ha estat editat en PDF i ePub seguint criteris de sostenibilitat.

Els llibres de la col·lecció «Eines de Pau, Seguretat i Justícia» volen ser, sobretot, un suport útil per a les persones que, amb diferents graus d'implicació, se senten compromeses amb el treball per a la pau. Amb aquesta col·lecció volem posar a l'abast del públic llibres curts, clars i pràctics, llibres que proporcionin tant una visió crítica de les relacions internacionals i els conflictes en el món actual com orientacions i guies per a l'activisme en favor de la pau i la justícia; tot un repte que esperem assolir posant a mans dels lectors i les lectores les traduccions d'obres de reconeguda qualitat i també de producció pròpia.

Aquesta col·lecció està codirigida per Tica Font, Rafael Grasa i Elena Grau.

© Seminari Estat de Pau, 2016

© Institut Català Internacional per la Pau, 2016

Autors: participants al seminari Estat de Pau

Disseny gràfic: Arianne Faber

© Il·lustració de la coberta: Arianne Faber

Realització editorial: líniazero edicions

Col·lecció «Eines de Pau, Seguretat i Justícia»

Institut Català Internacional per la Pau

C. Tapineria, 10, 3a planta

08002 Barcelona

www.icip.cat

Aquesta obra està sota una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons. Per veure'n una còpia visiteu:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/>

Es permet la còpia, distribució i reproducció d'aquesta obra sempre que sigui sense ànim de lucre, se n'acrediti l'autoria i es mantingui la nota de llicència.

Participants del seminari Estat de Pau

Grup permanent:

Jordi Armadans, director de FundiPau

Pepe Beúnza, objector de consciència (1971). Col·lectiu Pau i Treva

Núria Breu, del grup Gent de Pau i del Col·lectiu Pau i Treva

Joan Contijoch, demòtic antimilitarista. Col·lectiu Pau i Treva

Lluís Fenollosa, pacifista, del Consell de Nova – Innovació Social

Santi Martí, economista, objector del 77, del Consell de Nova – Innovació Social

Xavier Masllorens, membre de FundiPau

Martí Olivella, objector (1975) i president de Nova – Innovació Social

Àlvar Roda, Fundació Universitat de la Pau de Sant Cugat (Unipau)

Maria Gabriela Serra, FundiPau, Centre Delàs d'Estudis per la Pau i activista

Antoni Soler, president de FundiPau

Lluís Sobrevia, objector de consciència (1977). Col·lectiu Pau i Treva

Altres participants:

Alfons Banda, coordinador del Comitè Internacional de FundiPau (†)

Felip Daza, codirector de NOVACT – Institut Internacional per l'Acció Noviolenta

Josep Lluís Gordillo, del Centre Delàs d'Estudis per la Pau

Jaume Llansó, insubmís i emprenedor

Pere Ortega, president del Centre Delàs d'Estudis per la Pau

Jordi Quintana, objector, professor de la Universitat de Barcelona

Amadeu Recasens, expert en matèria de seguretat i policia

Fèlix Saltor, aprenent de noviolent

Jordi Urgell, investigador per la pau, president del Consell Català de Foment de la Pau

Eduard Vinyamata, conflictològ i director del Campus per la Pau (UOC)

Jesús Viñas, objector de consciència (1975), inspector d'Educació

SUMARI

Prefaci _____	9	7. Conclusió: El llibre en vuit tesis _____	70
1. Catalunya, nació de pau _____	10	1. Dret a la seguretat _____	70
2. Riscos, perills i amenaces _____	14	2. Models de seguretat _____	70
Riscos, perills i amenaces afrontats tradicionalment		3. Àmbits de la seguretat _____	71
pels exèrcits _____	15	4. Riscos, perills i amenaces _____	72
Altres riscos, perills i amenaces per a la seguretat _____	24	5. Prescindir dels exèrcits. Crítica de la seguretat armada _____	73
3. Síntesi de les idees exposades _____	32	6. Aposta pel model de seguretat humana _____	75
4. La protecció, la seguretat i la defensa en el país		7. Proposta constitucional _____	79
que volem _____	36	8. Oportunitat i responsabilitat històriques _____	79
Amenaces per a la seguretat de Catalunya _____	36	Annexos _____	81
Seguretat humana vs. seguretat armada _____	39	1. Pistes per a una defensa civil no violenta _____	82
Exèrcit sí, exèrcit no _____	45	2. Idees clau sobre la defensa civil no violenta _____	88
Contribució de Catalunya a la seguretat internacional _____	48	3. Servei Civil per a la pau _____	94
La seguretat nacional en el moment de la independència _____	51	4. Arguments per a un nou model de seguretat humana _____	102
Sistemes de seguretat i defensa no militars _____	54	5. Manifest "Catalunya per la seguretat humana i la pau" _____	106
5. Un altre model de seguretat i defensa es possible			
i necessari _____	58		
6. Proposta constitucional per a una República de pau _____	66		

Prefaci

Presentem un seguit de documents elaborats pel seminari Estat de Pau, hereu del col·lectiu Pau i Treva, nascut el setembre del 2012 per donar resposta a les inquietuds dels moviments socials catalans davant un procés sobiranista que volia ser radical en els plantejaments, però profundament pacífic i democràtic en les formes.

Amb aquest treball de tres anys llargs de reunions, per part de moltes persones de l'àmbit de la pau de diverses entitats i col·lectius de Catalunya, hem pretès posar en comú reflexions i idees fins a trobar una formulació comuna per als conceptes debatuts. Ara els presentem en forma de llibre per generar debat públic sobre un assumpte –la seguretat i la defensa de qualsevol país democràtic– que considerem cabdal.

Com qualsevol recopilació de documents consecutius, el llibre presenta repeticions d'idees i conceptes. Tot i que hem eliminat una part d'aquestes reiteracions, hem preferit deixar-ne algunes perquè es pugui veure l'evolució del pensament del grup de treball i, alhora, facilitar l'argumentació dels plantejaments dels autors.

Alguns textos han sofert, també, petits canvis per donar coherència al conjunt de l'obra. Podeu trobar els documents originals al web www.estatdepau.cat. Per contactar amb els membres del seminari (citats al final del llibre) podeu escriure a: informacio@estatdepau.cat

Aquest llibre pretén ser una contribució al diàleg social sobre la seguretat i la defensa dels estats i, en aquest sentit, vol donar arguments perquè, tant els estats existents com els de nova creació, com pot esdevenir Catalunya en un futur, abordin els conflictes des d'una perspectiva no militar i abandonin la defensa armada com a pilar de la seguretat.

1. Catalunya, nació de pau

Tots els estats en l'Europa del segle XXI poden i s'han de plantejar un nou sistema de seguretat i defensa que faci front a la complexitat de riscos, perills i amenaces que els afecten. Quan Catalunya esdevingui un nou estat tindrà una oportunitat històrica per plantejar un nou model, que serveixi, fins i tot, de referent per a altres estats de l'entorn.

Avui som una nació oberta al món, amb esperit constructiu i tarannà pacífic i dialogant a favor de l'entesa i l'harmonia entre els pobles. Això s'ha palesat sovint de maneres diferents, en molts diversos àmbits i, també, en pronunciaments institucionals del nostre Parlament, o en les paraules de Pau Casals en el marc de les Nacions Unides, l'any 1971, en què reafirmava la seva identitat catalana i la de Catalunya com a nació de pau.

Aquests trets de la identitat catalana ja es manifestaven en temps medievals, en realitats com Pau i Treva, el Consolat de Mar, les Constitucions o les Corts Catalanes. En les darreres dècades, s'han mantingut en la lluita no violenta de l'Assemblea de Catalunya i de la Marxa de la Llibertat, inspirades, entre d'altres, per Lluís M. Xirinacs. En els nostres dies, s'han expressat en multitudinàries mobilitzacions pacífiques, com: Volem l'Estatut del 1977, la Campanya del No a l'OTAN en el Referèndum del 1986 (en el qual Catalunya va dir no, majoritàriament), Aturem la Guerra de l'Iraq del 2003, pel Dret a Decidir del 2006-2007, contra la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut del 2010, o els centenars de consultes sobre la independència dels anys 2009-2011. El poble català ha preservat la seva identitat, tot descartant la violència per a la seva afirmació nacional i mostrant respecte cap a altres pobles, cultures, llengües i identitats.

El valor del diàleg i la cooperació

La convivència, el respecte, el diàleg i la cooperació són valors vigents i compartits, majoritàriament i de manera molt transversal, per l'actual societat catalana, com ho mostra l'esperit democràtic, pacífic, cívic i no-violent de la manifestació de l'11 de Setembre del 2012 i les successives i multitudinàries manifestacions per la independència dels anys posteriors, històriques no només per la seva magnitud, sinó també pel seu desenvolupament modèlic, per la seva claredat en la reivindicació a favor de Catalunya i en contra de ningú.

El procés de recuperar i exercir la nostra sobirania s'ha de fer amb els valors del diàleg i de la cooperació, bases d'una cultura de pau, que Catalunya té com a propis. Els mitjans que emprem per assolir aquest objectiu no poden contradir aquests valors que prefiguren els fonaments i les característiques del nou estat.

El Parlament de Catalunya proclamava l'any 2003:

Cal impulsar una nova cultura de pau, basada en l'abolició de la guerra i en el compromís d'arribar a acords pacífics que solucionin els conflictes; la pràctica de la noviolència; la promoció dels drets humans; el respecte dels drets dels infants; la promoció del desenvolupament econòmic i social sostenible; la reducció dels desequilibris econòmics i socials fins a eradicar la pobresa; la construcció de la seguretat global i el desarmament progressiu; l'esforç per a protegir el medi natural de les generacions presents i futures; el respecte i el foment de la igualtat de drets i oportunitats de les dones i els homes; i l'eliminació de les formes de racisme, xenofòbia i dels actes d'intolerància.

Els ciutadans de Catalunya s'han manifestat molt sovint a favor de la pau i la solidaritat internacionals. Des d'expressions de la solidaritat concretes en molts conflictes i crisis, fins a la pràctica d'opcions per a la pau, com l'objecció de consciència al servei militar, la insubmissió o l'objecció fiscal, entre altres. En aquest sentit, Catalunya es vol sumar als països impulsors i capdavaners de noves polítiques que ajudin a construir una societat en pau

i es vol comprometre a col·laborar positivament en el repte de substituir la cultura de la violència per la cultura de la pau. (De la Llei 21/2003, de 4 de juliol, de foment de pau)

Plenament d'acord amb aquesta manifestació del Parlament de Catalunya, en el sentit d'impulsar una nova cultura de pau, fem públic aquest document proposat, per tal que orienti les múltiples i transcendents decisions que caldrà prendre en un futur immediat, si el poble de Catalunya decideix avançar cap a un estat independent.

Un nou concepte de seguretat

Les persones tenen dret a la seguretat i a la pau, i els estats tenen el deure de garantir la seguretat dels seus ciutadans i el de cooperar amb els altres estats per a la pau internacional. Les persones se senten segures quan estan lliures de por, protegides d'amenaques contra la seva vida, assistides en les seves necessitats bàsiques (habitatge, salut, educació, pensions, renda bàsica garantida...), quan els seus drets i les seves llibertats són degudament reconeguts i promoguts, i quan el seu exercici està garantit eficaçment.

En coherència amb tot això, el concepte de la seguretat humana estableix que l'objecte de protecció són les persones i no l'estat, que és l'eina per garantir-la. Aquest nou concepte, que el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) va relacionar per primer cop el 1994 amb la necessitat d'un desenvolupament real dels pobles, vol donar resposta a un concepte fallit de «seguretat nacional» que, durant segles, ha construït tot un entramat militar industrial i una doctrina de defensa armada que no ha estat capaç de resoldre de manera eficaç les principals amenaces per a la ciutadania, malgrat les inimaginables cotes de destrucció i de mort que la humanitat ha patit.

Catalunya, des del moment que es projecta com a nou estat, ha d'op-
tar de manera decidida per la seguretat humana, la pau i la cooperació internacional, per atendre les necessitats i la seguretat de les persones. Garantir la defensa de les persones i del país no pressuposa, necessari-

ament, dotar-se d'estructures arcaiques pròpies de segles passats. Seria un greu error vincular la seguretat a la creació d'un nou exèrcit o a l'enfortiment d'exèrcits ja existents. La història mostra que els exèrcits han generat moltes desgràcies, inseguretat i malbaratament de recursos.

Volem un estat fonamentat en els valors de la cultura de pau: democràcia, justícia social, solidaritat, inclusió, diàleg..., que cerqui la dignitat, el benestar i la felicitat humanes.

Potencialitat de la cultura de pau a Catalunya

Catalunya, igual que altres països de la Unió Europea que han sofert guerres civils, ocupació o repressió sistematitzada, ha desenvolupat una cultura política a favor de la pau i de resistència no violenta per evitar tornar a patir-ne les conseqüències. Aquest tarannà ha cristal·litzat en moviments d'objecció de consciència i d'insubmissió –que van acabar amb el servei militar obligatori–, en lluites antimilitaristes, en protestes socials i en altres iniciatives de treball per a la pau.

També en l'àmbit institucional Catalunya ha desenvolupat un marc legal per promoure la pau (la Llei del foment de la pau de 2005) i ha creat estructures innovadores a Europa, com el Consell Català de Foment de la Pau, l'Oficina de Promoció de Pau i Drets Humans i l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP).

Una part de la societat catalana s'ha organitzat entorn de les organitzacions de pau, d'una banda, i de diversos centres de formació i d'investigació, per l'altra, que han desenvolupat tasques de formació continuada, de foment de la participació ciutadana en processos de pau i de governabilitat, de promoció dels drets humans, de creació de xarxes d'intercanvi d'informació amb organitzacions d'arreu del món, etc. amb una aportació molt rellevant. A més, la presència en organismes internacionals de persones catalanes expertes en matèria de relacions internacionals, cooperació, administració internacional, diplomàcia pública, drets humans i construcció de la pau també aporta un potencial important a l'hora d'influir positivament en l'escena global.

2. Riscos, perills i amenaces

La seguretat d'una societat es basa a prevenir, evitar i, arribat el cas, fer front a les diferents violències que pot patir la població per part d'agents interns o externs que no respectin el consens social establert com a regla de convivència.

Un estat democràtic té l'obligació de protegir la població dels riscos, els perills i les amenaces que poden afectar-la i, per tant, ha de protegir les infraestructures, el territori, els serveis bàsics i estratègics, el sistema d'ordenament polític, social i cultural, democràticament acordat. Per això es dota de diversos instruments de seguretat interior: departaments d'informació i diversos cossos que, armats o no, haurien de vetllar per la seguretat i la tranquil·litat de les persones.

Els estats tradicionalment s'han dotat d'exèrcits, la funció històrica dels quals és, teòricament, la defensa armada del territori i de la seva població en el cas d'un atac exterior. Els exèrcits també intervenen en conflictes externs, sovint a causa dels compromisos contrets amb organismes internacionals o amb aliances que tenen interessos particulars. I, en casos molt concrets, els exèrcits participen en accions contra els efectes de catàstrofes de diversa naturalesa. Però, en realitat, moltes vegades els exèrcits també han servit per reprimir les revoltes interiors o per afavorir determinades opcions polítiques.

Riscos, perills i amenaces afrontats tradicionalment pels exèrcits

Repassem breument les amenaces que avui ens afecten, la protecció de les quals els estats han assignat, majoritàriament, als exèrcits.

La seguretat del territori

En el marc de l'Europa occidental i mediterrània, i donada la ubicació geoestratègica de Catalunya, no es percep en cap dels nostres veïns, ni en el nostre entorn –amb els quals tenim llaços d'amistat i cooperació– cap perill o amenaça d'atac o invasió que justifiqui tenir un exèrcit. A més, el marc de la Unió Europea impedeix, a la pràctica, l'esclat de conflictes armats entre països membres.

Per tant, pot semblar suficient disposar d'uns cossos de seguretat interna reestructurats i amb nous valors, convenientment preparats i ben dotats amb equipaments adequats tant per a la protecció civil com per al control de fronteres i tasques de defensa preventiva. Ara bé, les circumstàncies poden canviar i, en un món violent i imprevisible, Catalunya com qualsevol poble, té el dret i la necessitat de protecció i seguretat, disposant d'un sistema de defensa i seguretat que, segons el nostre parer, ha de ser més adient, viable i eficient que el que ofereixen els exèrcits.

El nostre lloc en el món i en l'Europa contemporània, és a dir, la nostra contribució específica, ha de ser la d'experimentar i difondre un model de societat sense exèrcit, amb el mínim recurs a la utilització de la força en conflictes violents, tant interns com externs. Ara tenim l'oportunitat de ser un país que posi a punt un sistema de protecció i defensa civils que compti amb la població i amb les seves institucions, inspirat en diverses experiències de resistència civil del segle XX (vegeu «Annex 2»).

Tenim l'oportunitat històrica de començar a crear un sistema de seguretat i defensa, eficient i innovador, basat en la força de la novio-

lència, format conjuntament per voluntaris i professionals, amb bon coneixement teòric i pràctic, enquadrats en un cos de protecció i defensa civils, per intervenir en la seguretat i l'estabilitat interior, fonamentat en un poble motivat per defensar la seva cultura i el seu país (vegeu «Annex 1» i «Annex 2»).

El crim organitzat i el narcotràfic

Aquests són perills i amenaces reals que afecten la vida de moltes persones. Una agència d'informació i anàlisi de riscos, un servei d'intel·ligència, uns cossos de seguretat i una justícia ben organitzats i eficients, són la resposta més adequada per fer front a aquestes realitats.

Tanmateix, sense un tractament integral de les causes i dels efectes legals, econòmics, psicològics, tant dels malfactors com de les víctimes, les mesures només repressives difícilment poden aconseguir l'eradicació del crim organitzat i el narcotràfic.

Per fer-ho, caldrà prendre mesures com regular el comerç de les substàncies que creen addicció, aplicar iniciatives anticorrupció i en contra del diner negre amb un sistema monetari transparent que redueixi l'efectiu, prevenir la delinqüència juvenil tot evitant l'exclusió social i replantejant radicalment el sistema penitenciari... i evitar que la corrupció o els interessos dels mateixos governants facilitin la implantació de màfies internacionals i negocis bruts. També caldrà tenir nous sistemes penitenciaris basats en la justícia restaurativa i en models per reintegrar de manera eficaç els delinqüents i evitar, així, nous crims i reincidències.

El terrorisme

Es tracta d'una amenaça que està sobredimensionada en l'agenda política i mediàtica, sobretot pel seu efecte immediat i paralitzant, ja que provoca moltes menys víctimes que altres perills i amenaces que estem analitzant, però aconsegueix el seu objectiu de crear por, terror, sobre la ciutadania. Sabem que hi ha grups armats que fan actes terroristes per donar visibilitat a la seva causa, i que, per moltes raons que donin, sempre són

injustificables. Són atacs que reforcen els aparells repressius de l'estat i tendeixen a destruir les llibertats i els drets ciutadans.

En qualsevol cas els exèrcits no són l'instrument adequat per fer front a actes terroristes. Precisament, els atacs són realitzats per grups que actuen en la clandestinitat, i la realitat demostra que un exèrcit no té cap possibilitat de neutralitzar-los. En aquest sentit la resposta ha de ser semblant a la del crim organitzat i el narcotràfic: una agència d'informació, la coordinació internacional, uns cossos de seguretat i una justícia ben organitzats i eficients, per tal de fer front al terrorisme.

Tanmateix, sense un tractament integral de les causes i dels efectes (legals, econòmics, de política exterior, psicològics, tant dels malfactors com de les víctimes), les mesures només repressives difícilment poden aconseguir l'eradicació del terrorisme. Cal buscar solucions justes als conflictes existents en el món, que sovint serveixen d'excusa per a atacs terroristes d'aquells que no tenen exèrcits regulars. I, en sentit contrari, no s'han d'emprendre o col·laborar en accions bèl·liques que poden generar una espiral de violència i possibles venjances contra la població del país atacant.

Els conflictes armats

De conflictes, n'hi ha i n'hi haurà. La seva conversió en conflictes armats molt sovint és la dramàtica conseqüència dels interessos i de les polítiques geoestratègiques adoptades per les potències mundials o per alguns estats concrets. I, d'una manera o altra, en un món globalitzat, ens afecten encara que no siguin amenaces directes.

L'esclat de conflictes armats genera un seguit de conseqüències que poden acabar esdevenint una amenaça directa o indirecta per a regions o col·lectius que no estiguin involucrats directament en les causes o la dinàmica del conflicte armat en qüestió. Alguns dels fenòmens normalment vinculats als conflictes armats –i que superen les fronteres estrictes de la regió en què tenen lloc– són el flux massiu de persones que fugen del seu país, la desestabilització política d'algunes regions, el comerç il·legal

d'armes, l'extensió d'accions bèl·liques des de l'epicentre del conflicte envers regions veïnes o properes, el tràfic mafiós de persones, la politització de diàspores i comunitats a l'exili que volen jugar un rol en el conflicte que s'esdevé al seu país d'origen o bé els atacs o atemptats contra objectius (civils, militars o d'infraestructures) de països que participen en un conflicte armat.

D'altra banda, en aquells casos en què determinats governs sí que tenen una intervenció decisiva en un escenari bèl·lic aliè, també caldria considerar com un risc envers la població l'enorme quantitat de recursos de tot tipus que s'hi inverteixen, en detriment de la satisfacció de necessitats més importants o urgents de la ciutadania. Tot i que per a la majoria d'estats del món la probabilitat d'intervenció en tercers països és empíricament baixa, la simple possibilitat que aquesta intervenció es pugui produir i la necessitat d'estar preparats per dur-la a terme en qualsevol moment i circumstància es fa servir com a justificació en bona mesura, de l'enorme despesa militar de molts països que no pateixen un conflicte armat o una invasió militar, i que tenen un escàs risc de patir-ne. En aquest sentit, cal advertir contra els efectes perversos d'organismes internacionals o governs que utilitzen la presumpta i eventual necessitat d'intervenir militarment en determinats contextos per tal d'exigir esforços pressupostaris constants i absolutament desproporcionats per mantenir actives, preparades i modernitzades les capacitats bèl·liques. I per mantenir actiu el negoci de les armes

Les Nacions Unides i altres organismes internacionals –Organització per la Seguretat i la Cooperació Europea (OSCE), Unió Europea, Associació de Nacions del Sud-est Asiàtic (ASEAN)...– haurien de reforçar els Centres de Prevenció i Resolució de Conflictes i dotar-se de recursos suficients per alertar, evitar, resoldre, apaivagar o reduir l'impacte de la violència armada.

La millor contribució a favor de la pau i de la seguretat mundial no pot estar fonamentada en cap estat –i menys en el cas d'un nou petit estat– en una força militar pròpia, que forçosament serà limitada, sinó en

l'aportació de les seves capacitats en el manteniment de la pau, la reconstrucció i la reconciliació de les societats afectades per la guerra.

Els conflictes armats han de trobar solució en un organisme mundial, amb un cos de seguretat i pacificació propi, no cedit ni controlat pels estats, per implementar la pau. A més, les intervencions de forces de pau noviolentes en conflictes internacionals es poden potenciar amb la creació d'un servei civil de pau, amb múltiples funcions complementàries a la diplomàcia, com una aportació innovadora d'un país que no vol recórrer a la guerra per resoldre els conflictes.¹

El model d'acció exterior per a la pau i la seguretat mundial pot inspirar i animar altres països militaritzats a canviar el seu model de defensa, especialment aquells països amb armes de destrucció massiva, químiques, proliferació d'armes lleugeres o amb produccions elevades d'armament.

Un nou tipus d'estat europeu contribuirà a l'estabilitat internacional amb professionals en la gestió de crisi, prevenció i resolució de conflictes i rehabilitació postconflicte. Aquest esforç haurà d'anar acompanyat de recursos financers per la cooperació multilateral, amb especial atenció a les organitzacions de la societat civil catalana que lluiten contra els problemes estructurals de la pobresa, els mercats especulatius i les seves conseqüències (violència, terrorisme, corrupció). Es podrà demostrar, així, que es pot contribuir a l'estabilitat internacional d'una altra manera.

Catalunya ha de signar, aplicar i potenciar l'aplicació dels tractats internacionals. Per tal de donar compliment a la Convenció de les Nacions Unides contra la Tortura, la nova llei del Síndic de Greuges de Catalunya li ha reconegut la competència de ser considerat l'autoritat catalana de prevenció de la tortura i de les penes o dels tractes cruels, inhumans o degradants.

1. Vegeu: www.nonviolentpeaceforce.org; www.pbi-ee.org; http://icip.gencat.cat/web/content/continguts/publicacions/documents_i_informes/arxius/icip_documento_1_01_2010.pdf

La pertinença a l'Aliança Atlàntica (OTAN)

Des del seu naixement aquesta Aliança és una força multinacional armada que defensa els interessos dels Estats Units i dels seus aliats. A més, l'OTAN va decidir el 1999 poder atacar unilateralment qualsevol país sense mandat de les Nacions Unides. Les seves intervencions poden suscitar respostes contra les poblacions dels països membres.

Per tant, la pertinença a l'OTAN constitueix un risc en si mateix. El més prudent serà no participar en aquestes aliances armades i teixir noves aliances amb països que vulguin intervenir en els conflictes internacionals donant suport a una refundació de les Nacions Unides i del Consell de Seguretat que permeti la creació de cossos de seguretat de nova concepció (cascs blaus) propis i no cedits pels estats, com fins ara.

El compromís solidari i l'aportació de recursos per a la preservació de la seguretat col·lectiva i la promoció de la pau de caràcter internacional no s'ha de fer donant suport a les polítiques de l'OTAN o a l'actual política europea de seguretat i defensa, amb un increment de l'escalada de capacitats militars i armamentistes, que és el que demanda contínuament l'OTAN, sinó a partir de les nostres opcions de país per la democràcia, la seguretat humana i la cultura de pau.

Serà coherent i beneficiós que els recursos que Catalunya esmerci a la seguretat europea i a la consolidació de la pau internacional siguin destinats, per exemple, a:

- La creació i el manteniment de centres de recerca sobre prevenció i transformació de conflictes violents.
- Actuacions de mediació i acció diplomàtica en múltiples àmbits; en processos de negociació de pau i de resolució de conflictes violents i d'intervenció postconflicte.
- La promoció i l'aplicació dels drets humans i la protecció dels seus defensors en països amb conflictes socials violents.
- La creació i el manteniment d'un servei civil català de pau per intervenir en missions de pau internacional en països en postconflicte,

mitjançant la consolidació del procés de pau, la recuperació de l'estabilitat social i el foment de la conciliació de les parts enfrontades.

- Donar suport i participar en els organismes internacionals que vetllen pel compliment del dret internacional i els drets humans.
- Enfortir la relació amb els països que aposten per sistemes no armats i civils de seguretat i defensa.

La proliferació d'armes

La proliferació d'armament, nacional i internacional i el seu comerç, legal o il·legal, incrementa el risc i el perill de violència i de conflictes armats. Cal reduir i arribar a abandonar la producció i la comercialització de tot tipus de components o armaments militars. Cal, també, adherir-se als tractats internacionals de desarmament i de regulació del comerç d'armes, i promoure'n de nous.

La nostra especial contribució com a país ha de ser la d'experimentar i exportar una societat que viu sense exèrcit, amb el mínim recurs a la utilització de la força en els conflictes i les violències tant internes com externes. Aquesta serà la nostra força de dissuasió més important. Un poble cohesionat, econòmicament i socialment equitatiu, amb pocs desequilibris, pot ser un exemple per a altres societats. No podem fonamentar el nostre benestar ni la nostra prosperitat en el sofriment aliè, no podem fer un negoci de la guerra.

La informació i la contrainformació

El coneixement i la informació han estat sempre molt importants en els conflictes humans, però avui han passat a ser decisius. Ja hem comentat que una bona agència d'informació i un bon observatori de conflictes són la base de qualsevol decisió fonamentada en matèria de seguretat i pau. Òbviament, amb la mundialització que vivim, hem de treballar en xarxa, amb socis fiables i contrastant la informació.

El suport de l'opinió pública és avui imprescindible per a qualsevol actuació legítima d'un govern democràtic. Aquests serveis públics

d'observació i d'informació han de contrastar les informacions amb les d'altres actors socials que tenen coneixement directe dels conflictes. Cal, també, un rendiment de comptes regular dels cossos de seguretat i dels organismes públics d'informació a comissions mixtes formades pel Parlament, el Govern i la ciutadania organitzada, per evitar que treballin per a interessos partidistes o econòmics.

Quant als propis actors de seguretat, s'ha de vetllar perquè, tant si són públics com privats, aportin protecció i no esdevinguin, paradoxalment, una amenaça i un perill per a la seguretat i la pau. El negoci de la guerra crea un estat dins l'estat que influeix decisivament en la generació d'actes violents i de conflictes armats. Un sistema de control legal, parlamentari, governamental i social, de tots els sistemes, cossos, organitzacions i agents de seguretat ha de ser molt rigorós i prioritari perquè la democràcia no quedi amenaçada i, amb ella, la seguretat del país i de la seva població.

El control i la guerra del ciberespai

La guerra electrònica i el control de la privacitat ciutadana feta per institucions públiques o empreses privades, amb accés il·legal a Internet, amb atacs informàtics, amb escoltes i captació il·legal de dades, amb càmeres al carrer, a través de les xarxes socials, amb les targetes, etc. és avui un dels més probables i greus perills i amenaces que vivim per a la nostra seguretat.

En un tema tan fràgil i vital com aquest, cal invertir en la màxima seguretat dels sistemes informàtics públics i privats, amb sistemes de control múltiples (diversos programes informàtics, infraestructura informàtica i de telecomunicacions, i equips humans independents, que processin les mateixes dades) i amb transparència sobre l'ús públic de la interconnexió de bases de dades i l'autorització judicial per realitzar-la. Els cossos de seguretat han de preveure alternatives a un col·lapse de les xarxes, provocat per ciberatacs o per caigudes del sistema elèctric.

Els efectes de les catàstrofes naturals, dels desastres ecològics i del canvi climàtic per causes humanes

Aquests fets provoquen necessitats, de vegades urgents, que precisen de sistemes d'ajuda d'emergència, sovint a gran escala. De fet, les víctimes de les catàstrofes són molt més nombroses que les de les guerres i, paradoxalment, els mitjans disponibles per a aquestes emergències són infinitament inferiors.

Cal una xarxa nacional i internacional òptima de serveis de bombers, de protecció civil i de sanitaris amb plans de contingència. Però també calen uns bons sistemes de predicció i prevenció, amb els controls mediambientals adequats, per actuar contra les causes quan sigui possible. Les forces de seguretat juguen el seu paper de mantenir l'ordre en aquestes situacions inestables.

Per contra, no entenem que la funció de les unitats militars, incloses les especialitzades, sigui fonamentalment aquesta, ni que s'utilitzi per a la seva justificació. Cal coordinar l'acció humanitària de les ONG en casos d'emergències, amb un servei públic nacional o internacional permanent i de qualitat.

El plantejament actual de les intervencions es fonamenta en la coordinació dels serveis dels departaments de Salut (cos mèdic i d'infermers) i d'Interior (cos de bombers i protecció civil) amb les entitats d'acció humanitària per donar una resposta ràpida a les poblacions afectades. Cal reforçar un Comitè d'Ajut Humanitari d'Emergència, amb funcions de coordinació de les actuacions a realitzar per les institucions i entitats catalanes davant de situacions d'emergència. El Comitè haurà de disposar d'equipaments, recursos humans i econòmics per facilitar les actuacions i possibilitar una resposta ràpida. En el cas d'intervencions en països estrangers es tindran en compte les recomanacions internacionals del Departament d'Ajuda Humanitària (ECHO) de la Comissió Europea i de l'Oficina de les Nacions Unides per a la Coordinació d'Afers Humanitaris (OCHA).

Altres riscos, perills i amenaces per a la seguretat

Al costat dels perills i les amenaces esmentats, cal considerar-ne altres que van més enllà dels encarregats tradicionalment, en part o totalment, a les forces armades, ja que provenen més de la violència estructural i cultural que de la violència directa.

La cultura de la violència

És una herència que determina la manera de resoldre els conflictes, alhora que avui es converteix en un negoci directe per als qui venen productes que en fan apologia (audiovisuals, jocs, cançons, llibres, etc.) i un negoci indirecte per als qui surten beneficiats dels conflictes armats quotidians, nacionals o internacionals.

Els mitjans de comunicació han de complir la funció social d'informar amb veracitat contrastada. No es pot acceptar que juguin a favor dels seus interessos empresarials o d'actors que els financen, amb informacions parcials per influir sobre l'opinió pública o el govern, tot incitant-los a la violència, a la guerra o a la repressió. Per això, caldrà:

- Repensar l'estatut de les anomenades indústries culturals, tant les públiques com les privades, perquè siguin una activitat de servei públic i d'interès general.
- Restringir totes les produccions i distribucions «culturals» que facin apologia de la violència en mitjans privats o públics.
- Afavorir l'educació per a la pau, la noviolència, la desobediència civil i la cooperació en tots els àmbits, especialment en els mitjans de comunicació de masses.
- Combatre el lucre competitivitat com a únic objectiu de cobdícia personal que *de facto* genera violència.

- Impedir la publicitat que incita al consumisme i, per tant, a la violència mediambiental –destrucció de recursos– i a la social –l'enveja de la posició social que prové del consum.
- Introduir l'educació noviolenta en les escoles de Catalunya d'acord amb la proposta de la UNESCO elaborada per un comitè d'experts en pau i noviolència.²

La violència quotidiana no organitzada i la de la petita delinqüència

Com a resposta a algunes necessitats derivades de desajustos personals i socials, la violència quotidiana no organitzada i la de la petita delinqüència és un dels resultats de la cultura de la violència que afecta més gent. Per combatre-la la policia i la justícia són els agents que habitualment s'utilitzen.

Aquests exemples de violència reclamen, també, una resposta integral: una policia de proximitat, una justícia ràpida i restaurativa, una acció assistencial pública i d'entitats socials, un sistema econòmic que eviti l'exclusió social, un sistema educatiu i sanitari de qualitat... Aquestes dinàmiques són la base perquè el control social familiar i veïnal, així com les campanyes d'educació i sensibilització puguin canviar actituds, amb freqüència molt arrelades.

La violència de gènere i la violència en les famílies

Estan arrelades en la ideologia patriarcal, que genera i normalitza la pràctica d'accions violentes envers les dones pel sol fet de ser-ho. El maltractament exercit pels homes, amb diferents intensitats i modalitats, ocasiona patiments físics, sexuals, psíquics i morals, alhora que profana la dignitat de les dones, cosa que transgredeix un dret humà fonamental.

Parlem d'una violència cultural que fa de la violència –contra les dones i com a mitjà de tractar els conflictes familiars– un patró de conducta après i transmès de generació en generació. Aquesta ideologia

2. Vegeu:

http://portal.unesco.org/education/en/file_download.php/fa99ea234f4acbb0ad43040e1d60809c-muller_en.pdf

patriarcal fa que les pràctiques violentes s'aprenuin i que, un cop interioritzades, tant per homes com per dones, es perpetuïn i es reproduïxin, també en l'àmbit familiar, contra els seus membres més indefensos i deseparats (infants, servei domèstic, avis...) als quals provoca greus danys, dels quals romandran serioses seqüeles.

Tot i la necessitat d'una cobertura judicial i d'una acció policial que emparin i protegeixin les víctimes i les previnguin dels agressors, aquests dos àmbits no poden resoldre del tot les violències de gènere i familiar. Cal reclamar i invertir en transformacions estructurals (ideològiques, educatives, de valors...) de més amplitud i profunditat.

Aquestes transformacions passen per l'adopció d'una legislació específica orientada a donar una resposta global i coordinada per part dels diversos estaments i autoritats, per assignar recursos que ofereixin a les víctimes l'accés a una protecció adequada, així com per una educació en valors que faci arrelar noves conductes i pràctiques basades en una cultura de pau –per tant, antipatriarcal– que situï l'equitat, la dignitat i la llibertat de totes les dones i tots els homes en el nord de la seva projecció com a persones.

La desigualtat i l'exclusió social

La desigualtat i la crisi econòmica, amb el deteriorament de la cohesió social, són un polvorí que pot esclatar en violències de tot ordre. Cal eliminar-ne les causes i no ocupar-se només dels efectes.

La resposta únicament policial i judicial no només és un error contraproductiu, que pot provocar més violència, sinó que és del tot insuficient per resoldre aquestes situacions.

L'eina bàsica per lluitar contra la desigualtat econòmica i social és un sistema distributiu més eficient que l'actual. Disposar d'una renda mínima ciutadana garantida, permetria l'exercici real del dret a una vida digna, eliminaria l'exclusió social per motius econòmics i afavoriria una societat més cohesionada. Per això, cal tenir un sistema fiscal que accen-

tuï la recaptació progressiva sobre les rendes més altes i lluitar eficaçment contra el frau i l'elusió fiscal.

La restricció de drets i llibertats en nom de la seguretat i de la raó d'estat

Els atemptats a les llibertats, així com la manca de control democràtic i efectiu dels controladors, són una amenaça permanent a la seguretat de la ciutadania, i més encara quan no s'actua contra les causes del terrorisme i de la violència social.

En aquest tema, ens hi juguem la democràcia i, per tant, cal ser molt estrictes: la nova constitució ha de garantir els drets i les llibertats ciutadanes per sobre de la raó d'estat. Les polítiques interiors i exteriors d'equitat i solidaritat han d'allunyar el país de qualsevol justificació de violència armada i sobretot de les violències estructurals, que no permeten cobrir les necessitats perquè tothom pugui gaudir d'una vida digna.

La vulnerabilitat del model energètic i dels recursos estratègics

L'aigua potable, el sòl cultivable, els boscos, els oceans... i la inseguretat alimentària i sanitària, entre d'altres, són els perills i les amenaces més reals, i alhora poc visibles, que vivim avui i que condicionen les generacions futures.

Caldrà, per tant, desenvolupar de manera immediata una sèrie de mesures complementàries, com són:

- Desenvolupar polítiques d'eficiència i reducció del consum d'energia.
- Apostar radicalment per energies renovables; per la diversificació de la compra energètica i la nacionalització de la xarxa d'alta tensió; per la separació absoluta entre les empreses productores, transportadores i comercialitzadores d'energia, i també pel control públic de les tarifes energètiques.
- Potenciar una agricultura, ramaderia i pesca sostenibles, de proximitat i amb la mínima dependència de les transnacionals que con-

trolen aquests sectors (llavors, adobs, fitosanitaris, comercialització, recerca...).

- Apostar per uns hàbits saludables de la població i per la medicina preventiva.
- Vetllar perquè el sistema sanitari no depengui més dels interessos de la gran indústria farmacèutica (que pot crear pandèmies i cronificar malalties, per vendre els seus productes) que de l'interès general de la població.

La fam, la pobresa extrema i les migracions que se'n deriven

Si la violència estructural té una cara dramàtica que ens fa sentir vergonya, aquesta és la fam, que fa malviure prop de mil milions de persones, una de cada 7 –i en mata més de 30 milions cada any– i que, en gran part, provoca les grans migracions a la recerca d'unes condicions de vida mínimes.

Un estat de pau ha de ser capdavanter en polítiques de justícia social global i ha d'apostar per una cooperació internacional, ciutadana i oficial, coordinada, orientada a la defensa dels drets humans allí on siguin violats, amb programes que vagin a les causes estructurals de la violència i la desigualtat. I, per tant, cal donar suport al canvi de les injustes normes de comerç i finances internacionals que afavoreixen només l'1% de la població, tot aplicant aranzels equilibradors, per evitar dependències comercials perilloses. Cal mantenir una presència activa en tots els fòrums i organismes internacionals per defensar les posicions més coherents amb els drets humans i la justícia global. Això voldrà dir que les inversions i el comerç de les empreses catalanes han de mostrar una actitud de cooperació equitativa i no d'explotació.

«Tots som emigrants» o ho hem estat en algun moment o altre de la història de les nostres famílies i del nostre país. Dir que «primer són els de casa», és negar l'evidència que vivim en «una casa comuna» que és la Terra. Les migracions són una resposta a desequilibris previs i no un caprici de les poblacions. Si cerquem que la gent tingui una vida digna

arreu del món ningú deixarà la seva terra per obligació. I mentre no ho aconseguim, l'hospitalitat ha de ser el valor de tot país de pas com el nostre. Tractem els emigrants com ens agradaria que ens tractessin a nosaltres. No hi ha persones il·legals. No són delinqüents. Cal, però, situar les migracions en el marc d'un país sostenible, que parteix d'una relació equilibrada entre el nombre d'habitants, els recursos per mantenir-los i el seu nivell de consum.

El sistema econòmic i financer

El sistema financer actual, regit per organismes internacionals i influït decisivament pels clubs transnacionals de les elits globals –més o menys obscurs (Bildelberg, Davos...)- genera violència econòmica estructural. Són prou conegudes algunes de les trobades de diversos fòrums i clubs d'aquestes elits que suplantem els espais democràtics de decisió.

Aquest sistema, globalitzat, és un metapoder que, com hem vist en les crisis que ha provocat, influeix en tots els altres sistemes humans (socials, polítics, econòmics, culturals, mediàtics, energètics, militars, farmacèutics, alimentaris...) i en tots els països, perquè ha monopolitzat i privatitzat la font del poder: la creació del diner mitjançant el crèdit amb interessos, atorgat als qui vol afavorir i negat als qui vol perjudicar.

Cal un profund canvi ètic del sistema monetari financer perquè estigui a favor dels pobles i no de les minories que el controlen. I cal, també, donar informació sobre aquests poders fàctics transnacionals i sobre els actors que hi participen, especialment els que influeixen directament sobre l'economia i la política nacionals, perquè són un metapoder que amenaça i suplanta la democràcia.

El predomini del bé privat sobre el bé comú

El predomini del lucre i la cobdícia particulars sobre l'interès general, i dels interessos privats sobre els interessos públics, és un altre dels riscos importants actuals. Els dos darrers segles han estat un paradigma de la confrontació ideològica, econòmica, política i, fins i tot, bèl·lica entre les

suposades hegemonies del bé privat i del bé comú. Ara predomina el bé privat d'uns quants, i en veiem les nefastes conseqüències.

Per fonamentar la pau, hem de generar un sistema econòmic i polític que cerqui el màxim equilibri dinàmic entre els beneficis privats i els beneficis socials, entre l'interès particular i l'interès general.

A tall d'exemple, l'aplicació de balanços socials, no sols econòmics (com el Balanç de l'Economia del Bé Comú o el de la Xarxa d'Economia Solidària) en totes les organitzacions públiques i privades, seria un primer pas per publicar en línia un balanç agregat, una borsa d'indicadors de valors del bé comú en lloc d'una borsa de valors del capital. Les organitzacions que obtinguin un millor Balanç Social del Bé Comú podrien obtenir desgravacions o beneficis fiscals.

3. Síntesi de les idees exposades

1) La majoria d'amenaces a la seguretat no es resolten amb un exèrcit

L'anàlisi realitzada ens fa adonar que la majoria de riscos, perills i amenaces (econòmiques, socioambientals, cibernètiques, terroristes, pandèmiques, delictives, etc.) que una societat contemporània europea pot patir no són resolubles per part d'un exèrcit, i molts d'ells tampoc no ho són per part de cossos de seguretat interna.

2) Afrontar els riscos reals implica prendre mesures en molts camps

Per fer front a aquests riscos, perills i amenaces cal un conjunt de mesures en diversos àmbits, més enllà dels tradicionalment considerats propis de la seguretat i la defensa, sense el qual les accions legislatives, policials i judicials tenen uns límits sovint frustrants.

3) Hi ha perills i amenaces no contemplats en l'anàlisi tradicional de la seguretat

Al costat dels riscos, els perills i les amenaces coneguts, cal tenir-ne en compte d'altres, que van més enllà dels tradicionalment considerats propis de la seguretat i la defensa, perquè més que de violència directa, són de violència estructural i cultural.

4) Un nou estat europeu té una oportunitat única d'innovar en seguretat i defensa

La possibilitat de contemplar la creació d'un nou estat a l'Europa contemporània és una oportunitat única per innovar, tot creant un nou tipus d'estat sense el llast d'estructures obsoletes, orientat a afrontar amb intel·

ligència i eficàcia, els riscos, els perills i les amenaces de la violència directa i els de la violència estructural i cultural.

5) Un país més segur, un país amb defensa civil

Tenim avui diverses experiències i pistes per generar col·lectivament i creativament respostes adequades per fer un país més segur per als seus habitants. Cal fer un esforç col·lectiu per conèixer-les, estudiar-ne la viabilitat i la possible adaptació; especialment en relació amb la proposta més innovadora: un sistema de protecció i defensa civils.

6) Catalunya ha desenvolupat una cultura política a favor de la pau

Per fer front a aquest repte tenim una gran potencialitat. Catalunya, igual que altres països europeus que han sofert guerres civils, d'ocupació i/o de repressió, ha generat una cultura política a favor de la pau i la resistència no violenta per no tornar-ne a patir les conseqüències. Això ha permès desenvolupar una voluntat social i política cap a l'estabilitat i la pau, no només nacional sinó també internacional.

7) El moviment pacifista és un actiu important del nostre país

Aquesta cultura de pau ha cristal·litzat, entre d'altres, en l'educació per a la pau, en els moviments d'objecció de consciència, d'insubmissió i antimilitaristes, que van acabar amb el servei militar obligatori i que van liderar les protestes socials en contra de l'entrada a l'OTAN i en contra de les bases militars estrangeres; aquest moviment per a la pau ha interactuat amb altres moviments, com el feminista, l'ecologista, l'obrer, de solidaritat i drets humans...

8) Catalunya també ha desenvolupat un marc legal per promoure la pau

L'any 2005, la Llei de foment de la pau va afavorir la creació d'institucions com el Consell de Foment de la Pau, l'Oficina per la Promoció de la Pau i els Drets Humans, i l'Institut Català Internacional per la Pau. Paral·

l'element es va donar suport institucional a iniciatives de construcció de pau d'entitats de la societat civil catalana. Durant uns anys, hem estat un país innovador en matèria de construcció de pau a Europa, seguint les passes d'alguns països nòrdics amb una àmplia tradició de compromís per a la pau.

9) Les organitzacions socials catalanes participen activament en el moviment internacional per a la pau

La societat catalana no només ha aprofitat aquesta política institucional sinó que ha liderat la promoció de la pau, la defensa dels drets humans i la justícia a escala internacional més enllà de l'acció de les institucions. Té una xarxa potent d'ONG de drets humans, pau i cooperació, un elevat nombre d'universitats i centres de recerca que formen la ciutadania en temes de pau, conflictes i seguretat, i una presència notable de catalans i catalanes formats en aquests àmbits en ONG i organismes internacionals.

10) Tenim la capacitat per generar un nou sistema de seguretat i defensa

Per tot plegat, avui tenim la necessitat, la voluntat i la capacitat de generar un nou sistema de protecció i seguretat, sense exèrcit, més efectiu i democràtic, en el marc de la creació d'un nou estat, que sigui la nostra contribució a un millor sistema de pau i seguretat internacionals.

4. La protecció, la seguretat i la defensa en el país que volem

Partim del supòsit, prou constatat en els darrers anys, que una part significativa de la població catalana –pel seu comportament públic i pel caràcter pacífic del procés cap a l'estat propi que està liderant– vol que Catalunya sigui un estat de pau, amb una renúncia a la guerra com a mitjà per afrontar els conflictes, amb un sistema de seguretat i defensa que no sigui una amenaça ni interior ni per a cap altre país, i amb una declaració inequívoca de no-intervenció militar (neutralitat); dit d'una altra manera, que no vol ni pensa atacar ni participar en cap atac a cap altre país.

D'acord amb aquest supòsit, plantejem tot un seguit de preguntes i respostes, amb els nostres arguments i les nostres propostes.

Amenaces per a la seguretat de Catalunya

Cal que Catalunya es defensi d'agressions o d'una ocupació del territori?

Catalunya és un país europeu, de mitjanes dimensions, densament poblat, socialment i econòmicament desenvolupat, en el qual grans grups productius i econòmics internacionals tenen interessos; logísticament i estratègicament està ben situat, hi passen conduccions de gas i línies elèctriques d'interès internacional; és la cruïlla d'un eix de comunicacions privilegiat, tant per terra com per mar, per realitzar el trànsit de mercaderies entre Àsia, la Mediterrània, el sud d'Europa i el centre d'Europa.

Això fa que qualsevol agressió, atac o invasió que rebés afectaria els interessos de tants països que repercutiria políticament i econòmicament

a bona part de la zona europea. Sembla pràcticament impossible que Catalunya pugui patir una agressió o una ocupació militar d'un país proper o llunyà, sense que l'agressor no s'arrisqui a patir greus conseqüències polítiques i econòmiques. Especialment si, més tard o més d'hora, Catalunya acaba sent membre de ple dret de la Unió Europea.

Per tant, no té cap sentit pensar en un exèrcit català si es té en compte que per defensar el territori català amb garanties, caldria crear una força militar que hauria de tenir la mateixa o superior capacitat que la dels hipotètics enemics. Això tindria un cost econòmic de tal ordre que seria inassolible tant en la seva creació com en el seu manteniment; i necessitaria molts anys per ser operativa. Per tant, un exèrcit català no estaria disponible en el període inicial de proclamació de la sobirania, que podria ser el més crític.

En el context europeu i mediterrani actual no hi ha cap estat que pugui suposar una amenaça d'agressió o d'ocupació militar de Catalunya. Si l'Estat francès ho fos, poca cosa hi hauria per fer front a una potència d'aquest abast. No hi ha cap altre país mediterrani que tingui la logística suficient per ocupar Catalunya per mar o per aire.

Si l'Estat espanyol ataqués Catalunya, com es defensaria Catalunya?

Mentre l'Estat espanyol sigui membre de la Unió Europea i de l'OTAN no hi ha cap possibilitat que pugui atacar militarment Catalunya, perquè requeriria el respecte acord dels seus membres.

Si l'Estat espanyol, per intentar evitar la independència, ocupés militarment Catalunya, patiria gravíssimes conseqüències polítiques i econòmiques internacionals. Però en aquest poc probable escenari, Catalunya, com hem dit, no tindria temps ni capacitat per haver organitzat un exèrcit capaç de repel·lir l'atac i evitar l'ocupació.

L'únic «atac» possible podria ser el d'un bloqueig econòmic, comercial i de vies de comunicació... que, de fet, perjudicaria totes les parts –Catalunya, Espanya i Europa– de manera significativa i, per tant, difícilment podria durar massa temps.

Davant una hipotètica Declaració Unilateral d'Independència –que podria ser considerada «legalment» com a secessió– el Govern espanyol podria suspendre l'autonomia i les seves institucions, arribant a l'ocupació o bloqueig per la força policial dels edificis, i a l'empresonament de polítics i funcionaris. En aquest cas, per evitar una confrontació armada entre cossos policials de conseqüències imprevisibles, sembla molt més dissuasiu i efectiu saber que hi hauria una crida a la no-claudicació i a la resistència civil noviolenta de polítics, funcionaris i ciutadans, que no obeirien les ordres d'una autoritat imposada.

Com es pot fer front als nous tipus d'organitzacions violentes i delictives?

Catalunya, com la majoria de països desenvolupats, pot patir nous i múltiples tipus d'agressions, impensables fins fa poc, molt més probables i reals que les d'una agressió militar. Aquestes agressions, protagonitzades per grups que poden actuar autònomament o formant aliances conjunturals, tenen capacitat de realitzar gravíssims atacs de difícil previsió i naturalesa molt diversa, realitzades per:

- Grups terroristes d'ideologia extremista, política o religiosa, amb: sabotatges d'instal·lacions de serveis crítics; destrucció de centres institucionals o ciutadans; atemptats o segrestos de persones; mitjans de transport terrestre, marítim o aeri... que poden derivar en enfrontaments armats tant a l'interior com a l'exterior del país.
- Grups criminals, màfies i càrtels transnacionals, de robatoris, contraban de productes, extorsions, segrestos, tràfic de persones i drogues.
- *Lobbies* econòmics incontrolables actuant als límits o al marge de la llei, amb estafes, operacions financeres o comercials delictives o fraudulentos; espionatge de productes de disseny o industrials...

El fet que darrerament alguns atacs terroristes siguin realitzats per persones o petits grups disseminats en diferents països i inserits dins les

poblacions, fa que puguin passar desapercebuts i actuar en la clandestinitat. Això en dificulta la detecció i desactivació, especialment quan decideixen de manera autònoma, actuen de manera imprevisible i tenen conviccions de martiri suïcida.

El model de defensa militar no serveix per fer front a aquest tipus de riscos i agressions. L'estructura i les característiques de molts cossos policials de seguretat ciutadana tampoc són les adequades per fer-hi front de manera eficaç.

Seguretat humana vs. seguretat armada

La seguretat i la defensa dels estats s'han de seguir basant, en el futur, en la força militar?

La força militar no està garantint la seguretat i la defensa de les poblacions ni dels estats. En les darreres dècades han anat sorgint nous tipus de riscos i amenaces per a la seguretat, tant en l'àmbit internacional com intern; es fa inviable seguir donant la mateixa resposta davant de noves preguntes. Com bé recorda l'informe del Consell Assessor per a la Transició Nacional (CATN) sobre seguretat,³ cal considerar almenys quatre dimensions en parlar de seguretat: la dimensió social i política, la mediambiental, l'econòmica i la militar. Els riscos i les amenaces de caràcter territorial i militar (especialment en el nostre entorn) han quedat en segon terme al costat d'altres riscos mediambientals, de violència organitzada, de terrorisme o de desastres ecològics, per posar-ne alguns exemples.

En aquest context la resposta militar és, com a mínim, incapaç de resoldre les causes que provoquen els conflictes, i només pot atendre les

3. CONSELL ASSESSOR PER A LA TRANSICIÓ NACIONAL. «La seguretat interna i internacional de Catalunya». A: *Informe núm. 17*, p. 8-9. Edició revisada: octubre de 2014. Es pot consultar a: http://presidencia.gencat.cat/web/content/ambits_actuacio/consells_assessors/catn/informes_publicats/inf_17_seguretat_interna_internacional.pdf

dinàmiques immediates de violència si generen noves dinàmiques de violència. Com diem i repetim les entitats que treballem per a la pau, «la immensa majoria d'amenaques a la seguretat no es poden resoldre amb una resposta de força o militar».

Per avançar en un estat de pau cal identificar i combatre les causes dels conflictes armats, per evitar ser còmplices de les operacions militars que amaguen interessos inconfessables de poders econòmics i polítics mundials, tot assumint el preu que pugui suposar no formar part de certes coalicions, que volen aconseguir, per exemple, «petroli per sang».

Mentre avancem en el nou concepte de seguretat humana, com podem fer front als conflictes armats de manera immediata?

Es tracta de contribuir a la seguretat sense afavorir l'escalada dels conflictes armats. Considerem que en un món amb conflictes de tota mena, Catalunya ha d'ajudar a prevenir-los, evitar-los, reduir-los i transformar-los, i no a incrementar-los. La seguretat, pilar de qualsevol estat, ha d'incloure la defensa de les persones i del territori, que avui en dia, en el marc català, significa especialment participar en un projecte comú de política de cooperació i seguretat internacionals.

Catalunya té la possibilitat inèdita d'optar per un enfocament proactiu per a la seguretat i la defensa, que cerqui la prevenció i l'anticipació, a partir de l'anàlisi de les causes profundes de la violència i que treballi per eradicar-les en l'interior i participi activament perquè s'eradiquin també en l'esfera internacional. Com assenyala l'*Informe núm. 17* del CATN,⁴ això és possible si conflueixen de manera coherent almenys quatre polítiques públiques: la política de seguretat, la política de defensa de les

4. CONSELL ASSESSOR PER A LA TRANSICIÓ NACIONAL. «La seguretat interna i internacional de Catalunya». A: *Informe núm. 17*, p. 14-16. Edició revisada: octubre de 2014. Es pot consultar a: http://presidencia.gencat.cat/web/content/ambits_actuacio/consells_assessors/catn/informes_publicats/inf_17_seguretat_interna_internacional.pdf

persones i del territori, la política de foment i construcció de la pau, i la política exterior.

Tot això no anul·la ni contraduï la necessitat immediata de construir a Catalunya un sistema de seguretat interna no militar, que sigui adequat pel que fa al nombre d'efectius, proporcionat respecte de les amenaces i els perills reals, ben coordinat en les seves funcions de policia, informació, control, protecció civil i gestió d'emergències, i alhora garantista d'uns valors plenament democràtics, per tal d'assegurar llibertat i justícia a la ciutadania.

Cal tenir un exèrcit per esdevenir un estat «normal»?

Un estat és «normal» amb exèrcit i sense exèrcit. Catalunya ha d'apostar per ser un estat de pau, un estat sense exèrcit. Aquest fet no deixa de ser una novetat en el context europeu, encara que hi ha antecedents en altres indrets (els de Costa Rica o Panamà són prou interessants). Islàndia no té exèrcit, malgrat que forma part de l'OTAN. Aquest i altres països petits tenen acords de defensa en el marc europeu. Per tant, la «normalitat» d'un país no depèn del fet de tenir o no exèrcit.

Ens sembla especialment important anar superant progressivament l'actual imaginari social de la valentia i de la utilitat dels exèrcits, així com el concepte tradicional i caduc de defensa armada. De manera força objectiva podem afirmar que a Catalunya no hi ha ni els motius tradicionals ni els emergents (ambdós sovint absolutament fal·laços), que es fan servir per justificar la necessitat de tenir un exèrcit (sigui gran, mitjà, petit o testimonial).

Quins avantatges i inconvenients pot tenir l'opció d'un estat sense exèrcit?

Crear un exèrcit nou té molts inconvenients. L'argumentació a favor d'una Catalunya sense exèrcit no parteix exclusivament de plantejaments de pau, ni de la constatació empírica (que hauria de ser suficient) que la resposta militar mai no soluciona els conflictes sinó que els amaga mo-

mentàniament amb l'única raó de la força. La creació d'un exèrcit propi té dificultats objectives prou remarcables –que esdevenen avantatges per no crear-lo– com les següents:

- Ètiques: La defensa i la protecció de la vida humana formen part de totes les doctrines morals, tant de les de base humanística com de les de base religiosa o d'espiritualitat no confessional. És un principi universal que es pot resumir en la frase: «No mataràs, perquè la vida humana és sagrada.» És cert que al llarg de la història, i encara avui, els estats i altres organitzacions han creat exèrcits, amb soldats entrenats per matar uns suposats enemics, han promulgat lleis que emparen aquests exèrcits –inclòs el servei militar obligatori (SMO)–, i que algunes esglésies i organitzacions religioses han beneït exèrcits i guerres (l'anomenada «guerra justa»), quan són en defensa d'una particular visió de la pàtria, de la llibertat, de la justícia, de la veritat o d'altres valors. Però també és cert que en tots els temps s'han aixecat veus profètiques que clamen que aquell principi universal no admet excepcions, i que no pot haver-hi una guerra que sigui «justa»; veus com les dels objectors de consciència al SMO, els insumisos a les lleis militars, els activistes per a la pau i la noviolència, i altres col·lectius. Un exemple destacat en va ser Lev Tolstoj, que recordava que, seguint aquell principi, es pot ofrenar la pròpia vida per un ideal o valor, però mai no es pot derramar la sang aliena.
- De supervivència: En un món globalitzat i amb armes de destrucció massiva, qualsevol conflicte amb intervenció armada (encara que sigui menor i local) pot derivar en la destrucció de la humanitat i de la vida en el planeta.
- Econòmiques: Des del punt de vista de l'economia d'escala, la creació d'un exèrcit propi significaria una inversió molt notable en instal·lacions, nou armament i personal. Contribuir a la seguretat europea sense exèrcit, encara que inicialment pogués implicar la mateixa

despesa, sembla una fórmula més racional i efectiva, sobretot si s'orienta cap al desenvolupament d'un sistema civil per a la pau, juntament amb una disminució progressiva de la despesa en armament.

- D'efectivitat, eficiència i eficàcia: L'aportació a la defensa europea d'un país de 7 milions d'habitants és molt limitada. No sembla que la defensa armada europea en sortís clarament ni millorada ni empitjorada. En canvi, una dedicació compromesa amb les polítiques alternatives de seguretat i cooperació permetrien una aportació pròpia i innovadora. En sortirien beneficiades Catalunya i també Europa.
- Logístiques: Atès que estructuralment es tractaria d'una segregació de l'exèrcit espanyol, per crear un nou exèrcit caldria cercar els experts entre ciutadans que actualment són professionals de l'exèrcit espanyol, amb la qual cosa la contradicció és prou evident.

L'eliminació dels exèrcits és una utopia quasi impensable, però podem fer passes en aquesta direcció?

Catalunya ha de contribuir a la desaparició gradual dels exèrcits. Sabem que l'eliminació dels exèrcits és un procés històric lent, molt lent i complex. Per això compartim l'aspiració de les Nacions Unides i de molts països, per la qual en el procés d'eliminar tots els exèrcits caldria començar a donar suport a sistemes de seguretat basats en la cooperació, la negociació i la diplomàcia, i optar per uns cossos armats transnacionals reduïts i dependents d'unes Nacions Unides més democràtiques, que vetlessin per a la pau al món i que substituïssin els nombrosos i extensíssims exèrcits nacionals per alternatives de pau.

Per contribuir a aquest objectiu, Catalunya ha de fer una aposta política clara, amb prou recursos per donar suport als programes civils de pau i seguretat de les Nacions Unides. El nostre país té la capacitat per comprometre's a obrir nous camins, més adequats als reptes i riscos presents, amb la convicció que la defensa és molt més efectiva quan es basa en la cooperació i la coresponsabilitat.

Aquesta aposta per un nou model es basa en la doctrina de la seguretat humana, que estableix com a subjecte de defensa la persona i les seves necessitats (i no l'estat), amb una defensa basada en la prevenció i la integració, amb la participació directa de la ciutadania en la planificació de la seva pròpia seguretat i en la promoció d'una cultura que prioritzi la resolució pacífica i negociada dels conflictes.

Aquest nou concepte de «seguretat humana», que el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) va relacionar per primer cop amb la necessitat d'un desenvolupament real dels pobles el 1994, no és un cant de sirenes d'un món ideal sinó la resposta a un concepte fallit de «seguretat nacional», que durant segles ha construït tot un entramat militar i industrial i una doctrina de defensa armada que no ha estat capaç de resoldre de manera eficaç les principals amenaces per a la ciutadania, malgrat les inimaginables cotes de destrucció i mort que la humanitat ha patit, especialment durant el segle XX.

La veritable qüestió: la defensa armada fa un país més segur?

Els estats que tenen grans exèrcits són sovint més una amenaça per als altres estats que un factor de seguretat nacional i internacional. Els estats amb les forces armades més poderoses no eviten els atacs terroristes en el propi territori, són un factor que en nom de la «seguretat nacional» amenaça, intervén i ataca altres països unilateralment, suscitant una terrorífica espiral de violència.

L'ús de les forces armades provoca morts entre els seus joves i entre les poblacions afectades, això és donar seguretat a la gent? L'ús de les forces armades, la defensa armada, els exèrcits... no sols no donen més seguretat a les poblacions dels països contrincants, sinó que són causa d'un increment d'inseguretat nacional i internacional en què personal civil i militar pateix les tràgiques conseqüències dels interessos polítics i econòmics de les elits nacionals i globals.

Exèrcit sí, exèrcit no

Tots els països «normals» tenen exèrcit. Per què hi ha qui pensa que Catalunya pot ser diferent?

El procés de la independència de Catalunya no és normal, és més innovador, més pacífic i democràtic, fonamentat en la iniciativa ciutadana... i vol ser millor que altres processos semblants, per fer un país millor que el que ara pot ser. Les forces armades són unes institucions que tots els estats actuals les hereten del passat. I veiem que si bé costa bastant crear un exèrcit, és quasi impossible desfer-se'n un cop el tens. Catalunya està innovant en el procés d'independència, liderat per la ciutadania. Un cop aconseguit, és la ciutadania qui amb aquesta força innovadora l'ha de continuar guiant, aspirant a ser un referent per a altres pobles: Catalunya ha de fonamentar la seva seguretat en la força de la ciutadania, en un sistema integrat de protecció, de seguretat i de «defensa» civils, policials i no militars.

Els soldats americans no vindran sempre a morir a Europa per defensar-la com durant la Segona Guerra Mundial.

No l'hem de defensar amb el nostre exèrcit?

Quan l'exèrcit americà participa en alguna guerra, obeeix les ordres del Pentàgon que segueix les instruccions de les seves multinacionals, que abans han fet un estudi de costos beneficis. Si hi ha guany, hi intervenen, i si no, donen suport a dictadors com Franco o a règims medievals, com el de l'Àrabia saudita. Ni la democràcia ni la vida dels seus soldats els preocupa massa, com van demostrar a Vietnam on van enverinar amb gas taronja els seus propis soldats o els van enviar a morir a l'Iraq per petroli. A més, l'OTAN defensa sobretot els interessos del Pentàgon.

Durant la Segona Guerra Mundial van ser precisament els exèrcits nacionals europeus els qui no van saber defensar els seus pobles. En molt poques ocasions els exèrcits han servit per defensar els pobles i la vida dels seus ciutadans.

Ha canviat l'exèrcit espanyol pel que fa a la formació real dels seus oficials?

Tant de bo l'exèrcit espanyol hagués canviat molt. És cert que molts militars parlen idiomes i estudien a la universitat, però pel que fa al coneixement i la defensa dels drets i valors humans, que hauria de ser clau en un exèrcit, han canviat poc. Una institució que rendeix culte a l'obediència cega, acrítica i que té armes, és sempre molt perillosa.

Es pot respondre a una agressió armada sense armes?

Nombrosos exemples dels conflictes del segle XX ens diuen que sí, però que depèn del context i de la capacitat i motivació de la ciutadania per organitzar-se i fer-hi front. De manera espontània la població, a vegades amb el suport temporal dels governs (Txecoslovàquia), ha fet front a agressions armades durant alguns dies o setmanes, i en algun cas ha evitat l'ocupació (Països Bàltics). En nombroses revolucions ha estat la ciutadania qui sense armes ha aconseguit alliberar-se de la potència colonitzadora (Índia), o de règims totalitaris (algunes revolucions de colors, algunes primaveres àrabs).

En la majoria d'aquests casos les iniciatives de defensa o de revolució no violentes han estat molt espontànies, molt poc preparades. Podem imaginar què podria fer un país que dediqués un petit percentatge de les habituals despeses de defensa armada a estudiar, posar a punt i organitzar una defensa civil? Catalunya pel context en què viu i per la força de la gent es pot permetre el repte d'intentar-ho.

Ens cal un exèrcit per defensar-nos de les amenaces a la seguretat?

Catalunya, com qualsevol estat, tindrà necessitat d'un sistema de seguretat i de defensa per protegir la població, els seus béns i institucions, dels riscos, els perills i les amenaces reals, posant els mitjans necessaris en funció d'un seriós estudi de riscos i de la demanda de seguretat de la població. Però no hem d'identificar els conceptes de «defensa» i «seguretat» amb l'exèrcit, com fa el relat dominant, ara mateix, en els cercles de poder.

En el context actual, i previsiblement futur, no sembla que hi hagi cap amenaça que requereixi unes forces armades, ni en la defensa davant d'un –del tot improbable– atac exterior, ni en la col·laboració en la defensa de legítims interessos internacionals.

Primer, cal conèixer les amenaces reals; després, cal cercar les millors respostes de seguretat. En conclusió, defensa no vol dir exèrcit; cal saber de què i de qui ens hem de defensar i fer-ho de la millor manera, de la més efectiva.

L'exèrcit aporta seguretat?

La seguretat l'aporta cultivar una bona cohesió social, enfortir una democràcia equilibrada (no sols representativa, també participativa i directa), assegurar els drets de tothom en el mateix país i en tots els països. Els exèrcits no poden donar seguretat, més aviat susciten espirals d'amenaces i de violències amb altres estats; i sovint són un perill intern contra les llibertats ciutadanes i les institucions polítiques democràtiques; perjudiquen la població perquè es mengen una part dels pressupostos socials i perquè estenen la cultura del militarisme i de la violència...

Podríem fer front al terrorisme sense exèrcit?

Els exèrcits han mostrat que no són efectius per evitar atacs terroristes en cap país, ni tan sols en els que tenen els exèrcits més poderosos (els EUA, el Regne Unit, França...). Els exèrcits no estan concebuts per fer front a aquests tipus d'actes criminals, sinó per enfrontar-se a exèrcits regulars d'altres estats.

Com podríem fer front –sense exèrcit– al sabotatge d'una instal·lació sensible com una emissora pública de TV o una central nuclear, per part d'un grup terrorista?

Les accions terroristes acostumen a ser per sorpresa i no és funció de l'exèrcit protegir aquest tipus d'infraestructures. És funció dels serveis d'informació i de vigilància de la policia el fet de prevenir, evitar i refusar

aquest tipus d'accions. Una mesura important de prevenció és no disposar d'infraestructures massa perilloses, com les nuclears i similars.

Com podríem combatre el crim organitzat? I les màfies internacionals?

Com en el cas del terrorisme, per combatre les organitzacions criminals cal un conjunt de mesures d'informació, polítiques, jurídiques, fiscals, bancàries, policials i judicials. No és funció de l'exèrcit ni té capacitat d'actuar contra aquestes organitzacions, més enllà del seu ús mediàtic en el carrer després de grans atemptats.

Contribució de Catalunya a la seguretat internacional

Els compromisos actuals de Catalunya amb el món no l'obligarien a tenir un exèrcit?

Una Catalunya sense exèrcit millorarà els compromisos internacionals de cooperació i seguretat. Catalunya pot complir els seus compromisos actuals i futurs en temes de seguretat sense necessitat de vincular-los a tenir un exèrcit. En formar part d'Europa, amb exèrcit o sense, haurà de contribuir d'alguna manera a la política de cooperació i seguretat internacional.

Cal entendre que la Unió Europea no té una estratègia comuna de defensa ni de seguretat. Cada país va a la seva. Cap de les 37 missions de gestió de crisis de la UE ha tingut un impacte que hagi millorat la seguretat dels països en què ha intervingut. L'estratègia europea de seguretat del 2003 no és una estratègia perquè no defineix uns objectius ni concreta els mitjans per assolir-los. Una estratègia comuna no serà possible mentre els estats grans (el Regne Unit, França i Alemanya) no es posin d'acord. Dels 200.000 milions de dòlars anuals de pressupostos de defensa dels 28 estats europeus, el 63% corresponen a aquests tres grans estats. Els altres no tenen cap pes. No es tracta de dedicar molts pressupostos a defensa sinó d'aplicar-los amb més intel·ligència, i no sols amb visió nacional sinó

conjunta. Els instruments militars (política dura) poden ser necessaris, però cal combinar-los amb coherència dins un ventall d'instruments civils, ajuda, cooperació.. (política tova).

Creiem que la millor aportació i també la més genuïna a la seguretat (nacional i internacional) de Catalunya és la d'una cooperació no militar a la seguretat europea i mundial; per exemple, en l'Organització per la Seguretat i la Cooperació Europea (OSCE) (mecanisme multilateral de seguretat i cooperació no militar amb 55 països europeus), en la participació activa en el sistema de seguretat i cooperació de les Nacions Unides, en l'Associació per la Pau, o amb l'aliança entre estats que aposten per la mediació i la diplomàcia, i que o bé tenen sistemes de defensa civil o bé no tenen exèrcit.

Quina podria ser la contribució específica de Catalunya a la seguretat i la pau mundials?

Catalunya farà una aportació específica i concreta a la seguretat i la pau mundials. Com ja hem dit, creiem que la millor i la més genuïna aportació a la seguretat nacional i internacional de Catalunya és la de la cooperació no militar per a la seguretat europea i mundial, a partir de la seva participació activa en organitzacions multilaterals de seguretat i cooperació no militar, que aposten per la mediació i la diplomàcia, que tenen sistemes de defensa civil, i que no es fonamenten en forces armades. Catalunya, com a estat de pau, pot proposar la seva integració a Europa tot fent aportacions en aquestes organitzacions, malgrat les limitacions i contradiccions que tenen.

Aquesta aportació, amb un contingent de persones expertes ben preparades i amb els recursos econòmics adients (que en gran part no s'haurien de malmetre en armament), podria ser molt més significativa que la que Catalunya pogués fer amb soldats i armes, contribuiria al desarmament i augmentaria l'eficiència en la seguretat comuna (amb molt més impacte pacificador i amb menys recursos econòmics). Hem de treballar per ser un referent internacional en la prevenció dels conflictes i en les

intervencions civils de pau governamentals i no governamentals, pel fet de ser un estat sense exèrcit, però actiu en la construcció civil de pau i en la resolució de conflictes.

Quin potencial i quina experiència té Catalunya per fer una aportació significativa per a la seguretat i la pau mundials?

Catalunya té un bon potencial i una experiència significativa per contribuir a la seguretat i la pau mundials. Un projecte innovador d'aquesta magnitud pot generar i canalitzar una energia de servei al país i al món, que avui ja es manifesta mitjançant el nombrós voluntariat mobilitzat en organitzacions de protecció civil, de defensa forestal, de custòdia del territori i d'assistència humanitària de cooperació internacional, entre d'altres. L'energia de l'actual moviment català, pacífic i de reivindicació política, nacional, social i econòmica, és l'arma que ha sorprès molta gent a Espanya i a Europa, és l'arma més potent d'un poble, i l'arma que hem de mantenir i cultivar en el futur. La il·lusió i l'energia que tot això allibera són les armes més potents, sobretot si s'organitzen bé i no es deixen a la improvisació.

Algun país europeu reconeixerà oficialment un Estat català si no accepta ingressar a l'OTAN i a les estructures de defensa europees?

Si l'Estat català té una sòlida i indiscutible base democràtica, tard o d'hora serà reconegut pels estats i les institucions democràtiques europees i internacionals. L'Estat català, en el procés global d'integració europea, ha de negociar la seva modalitat de pertinença als diferents tractats, inclosos els de la política de seguretat europea, amb l'aportació d'allò que realment pot ser més beneficiós per a ambdues parts, que òbviament no serà un exèrcit inexistent o improvisat.

Com podem contribuir a la seguretat col·lectiva si no participem amb un exèrcit a les missions de pau que hi ha al món?

Hi ha diversos camins –via diplomàtica, civil, policial...– de contribuir a la seguretat europea i mundial que no és la via militar. Explorar i con-

cretar aquestes vies –prevenció i transformació de conflictes, ajuda humanitària, enfortiment de sistemes de defensa civil...–, pot ser una millor contribució a la seguretat que aportar més soldats a uns nombrosos exèrcits que no aconsegueixen millorar la seguretat global, ni amb missions de guerra ni amb missions de pau.

Pertànyer a un bloc militar assegura –entre d'altres coses– l'actualització periòdica d'equips militars i d'armament. Què pot oferir Catalunya si no ha de comprar armament a fora?

L'actualització d'armament, el negoci de les armes, és una de les causes que activen els conflictes armats. Catalunya no pot fonamentar la seva sobirania en el «negoci de la guerra»; no ha de voler ser un referent ni en la recerca, ni en la fabricació, ni en la venda d'armes. Tampoc pot acceptar el peatge de participar-hi per poder ser reconeguda per altres països. En tot cas, en les negociacions i compensacions, semblaria molt més intel·ligent invertir en aparells civils (companyia aèria catalana...) i policials de doble ús (emergències, protecció civil i vigilància policial marítima i aèria...).

La seguretat nacional en el moment de la independència

Quines han de ser les prioritats per construir un país segur?

La primera és no ser una amenaça ni política, ni econòmica, ni militar per a cap altre país. Renunciar a la guerra com a mitjà de resoldre conflictes internacionals.

La segona és identificar els principals riscos, perills i amenaces de tot ordre que la població de Catalunya viu i posar-hi els remeis adequats, que en cap cas són d'ordre militar.

La tercera és organitzar un sistema integrat de protecció civil i de seguretat policial que vetlli per prevenir incidents, per actuar davant catàstrofes, per mantenir l'ordre públic, la seguretat de la ciutadania i els seus béns, i per perseguir els delinqüents i posar-los a disposició de la justícia.

La gent vol un sistema de seguretat i defensa efectiu. Com es pot assegurar millor? Què caldria fer ja des d'ara?

Després de segles de guerres i mentre veiem cada dia escenes esgarrifoses de violència en molts llocs del món, és normal que molta gent cregui, sense pensar-hi massa, que cal tenir un exèrcit per defensar-nos. Però les amenaces que avui dia tenim a Catalunya no el justifiquen, ni pot ser efectiu per reduir-les o per evitar-les. Ja no podem continuar assimilant defensa amb exèrcit: «La pau és massa important per deixar-la en mans dels militars.»

Les guerres ja no són entre exèrcits regulars de dos o més estats que lluiten entre ells; les guerres són cada vegada més entre exèrcits regulars «aterridors» molt tecnificats i poc motivats que volen evitar baixes de soldats d'un costat, contra xarxes «terroristes» d'activistes molt motivats que no tenen por a perdre la vida.

El que cal és revisar les nostres relacions polítiques i comercials perquè no puguin ser un greuge per a ningú; reduir efectivament els riscos, els perills i les amenaces que afecten la nostra població amb polítiques adequades; reorganitzar el sistema de protecció civil, de seguretat policial, de resolució judicial i penitenciari de conflictes; aportar les nostres capacitats pacificadoras reals als sistemes de seguretat internacional...

Quants efectius d'exèrcit, de policia, d'intel·ligència i de contra-espionatge es necessiten per assegurar la defensa de Catalunya davant les amenaces més importants?

Com que les amenaces més importants en la Catalunya actual no són d'origen militar, cal dotar-se d'uns cossos de protecció i seguretat, civils i policials, i formar-los adequadament: perquè siguin molt eficients en la prevenció, en l'actuació i en l'avaluació al servei de la protecció de la ciutadania, amb els seus béns i les seves institucions. Els serveis d'informació (per prevenir i perseguir delictes) i els serveis d'intel·ligència (per assessorar decisions polítiques) són claus actualment, i molt més importants i decisius que les forces armades, cada cop, més desfades i obsoletes.

Cal avançar ràpidament en l'elaboració d'un llibre blanc de la seguretat que posi les bases d'un sistema eficient i democràtic de protecció, seguretat i defensa civils.

Les institucions europees exigiran que Catalunya no es pugui convertir en base de presència o circulació d'organitzacions delictives o terroristes. Com ho podem assegurar sense exèrcit?

Els exèrcits, fins i tot els més poderosos, no han pogut evitar cap dels atacs terroristes, i, molt menys, l'actuació de tota mena d'organitzacions criminals, ni les il·legals ni les de «coll blanc» que acaparen la riquesa i el poder en mans de molts pocs tot destruint les democràcies.

Una societat cohesionada, amb unes institucions al servei del poble, un sistema d'informació i d'actuació policial, i unes lleis amb una justícia eficient que dificultin l'ocultació i l'actuació d'operacions i organitzacions criminals, són les principals mesures per evitar-les.

Catalunya s'hauria de quedar la part que li correspon de l'exèrcit espanyol actual?

En la negociació sobre la distribució d'actius i passius ni a l'Estat espanyol ni, de ben segur, al nou Estat català interessaria repartir-se les parts corresponents relatives a les forces armades.

A l'Estat espanyol, en el cas que li interessés repartir una part proporcional de les forces armades, fàcilment voldria desfer-se dels materials més obsolets i del personal menys adequat; i voldria que Catalunya assumís part de l'enorme deute contret en les inversions en armament.

A l'Estat català, pels propis valors, li pot convenir ser una «zona desmilitaritzada» que no signifiqui una amenaça per a ningú; i, alhora, ha de preferir una distribució d'actius i passius en matèries més socials que militars, que comportaria assumir una part del personal de les forces armades format... per l'Estat espanyol.

Sistemes de seguretat i defensa no militars

És viable un sistema civil de protecció, seguretat i defensa?

Tenim l'oportunitat de fer-lo viable. La possibilitat de crear un nou estat, gràcies a la iniciativa i participació del poble i a l'organització de la societat civil, dóna força i legitimitat per plantejar-nos ser innovadors també en la creació d'un sistema integrat de protecció, seguretat i defensa, bàsicament civil, és a dir, no militar.

Aquest sistema integrat, tant d'intervenció nacional com internacional, podria comptar amb un cos professional, format per servidors públics i per membres d'organitzacions socials, i també amb un cos de voluntariat estructurat i ben entrenat, amb una part permanent i una altra a la reserva per a situacions d'emergència.

La idea bàsica és que per afrontar els riscos, els perills i les amenaces que podem patir, tant interns com internacionals, no sembla que la creació d'un exèrcit sigui el mitjà més adequat. Però, en canvi, per fer-hi front, sí que cal un sistema públic, amb una estratègia, uns mitjans i uns cossos especialitzats i alhora polivalents, que siguin al màxim d'eficients i evitin duplicitats. Per això, es proposa la integració dels serveis de protecció civil (emergències, medi ambient...) i de seguretat pública policial en un sistema únic amb capacitat per donar resposta a unes funcions de defensa, delimitades i actualitzades.

Es tracta d'apostar fermament per una política que faci que el recurs a la violència sigui, realment, el darrer i l'extrem recurs en totes les crisis i els conflictes. Perquè, de fet, tot recurs a la violència és un fracàs de la humanitat.

Costa Rica no té exèrcit però té un tractat de defensa amb els EUA. Volem el mateix per a Catalunya?

Els pocs països que no tenen forces armades, com Costa Rica, són fruit de circumstàncies sàviament utilitzades pels seus dirigents (per cert, en

aquest cas era un català). El tractat de defensa mútua, semblant a l'OTAN, els EUA el van fer amb la majoria d'estats americans. Només Costa Rica va saber estalviar-se els enormes costos en defensa armada que aquest acord li permetia i va poder millorar el benestar de la seva gent i reduir els conflictes bèl·lics, a diferència dels països del voltant.

La participació en polítiques i institucions de seguretat europees (PESC, OSCE...) no obliga a contribuir-hi militarment. Es poden acordar altres formes de cooperació i d'intervenció civils, diplomàtiques, policials, judicials... que aportin molt més valor que el que pugui oferir un futur exèrcit català de 20.000 efectius en una Europa amb un excedent d'1.200.000 soldats.

Un estat sense exèrcit no seria la porta d'entrada a exèrcits privats?

La privatització de la seguretat –amb funcions policials, paramilitars o militars– és un greu perill per a la democràcia i per a la pau, en convertir la por i la guerra en un negoci. La defensa de la sobirania de Catalunya la protagonitza una part de la ciutadania i no té cap sentit que delegui aquesta força ni a un exèrcit professional ni, molt menys, a un exèrcit privat; no són els mercenaris els qui han de garantir la sobirania d'un poble.

Unes forces de policia armades no són el mateix que unes forces militars armades?

La policia, tot i poder dur armes, és un cos de caràcter civil encarregat de vetllar pel manteniment de l'ordre públic i la seguretat de la ciutadania i dels seus béns, perseguir els delinqüents i posar-los a disposició dels jutjats. Està sotmesa a les ordres de les autoritats polítiques civils i judicials, i també al control democràtic del seu funcionament.

Les forces militars armades –terra, mar i aire– són, en canvi, el conjunt d'institucions oficials, permanents i regulars encarregades d'aplicar la política de defensa nacional, així com la política exterior, per via armada. L'organització de les forces armades es basa en la jerarquia i en una disciplina extrema.

Quins exemples tenim de sistemes de defensa civil a Europa?

Com en tota innovació social, cal inspirar-se en els exemples de defensa civil per fer el model propi. L'experiència més recent i innovadora ha estat la dels països bàltics. Lituània, Letònia i Estònia van declarar la seva independència el 1990 i un any després es van haver d'enfrontar a una agressió per part de l'URSS, que volia recuperar-ne el control. Els tres governs van optar per utilitzar mètodes de resistència no violenta. Davant dels atacs de les tropes soviètiques, la tasca principal del govern lituà –va dir el seu ministre de Defensa– era la dissuasió: «Les persones romanien mobilitzades formant barricades humanes al voltant dels edificis del govern. La Unió Soviètica es va convèncer que sotmetre els tres països era poc realista i que només els podia portar a una pèrdua material i moral.»

Els líders lituans van recórrer, després, a la Defensa per Accions Civils (DAC) per establir la nova política de defensa. Seguint els pensaments de Gene Sharp (els llibres del qual van ser publicats pels ministeris de Defensa dels tres països), Lituània va organitzar des del primer moment la resistència civil amb tècniques de resistència no violenta, formant la població mitjançant programes de televisió i articles de premsa. Després del reconeixement internacional es va abandonar parcialment aquesta visió, amb l'adhesió a les estructures occidentals –l'Organització per la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE), el Consell d'Europa, la Unió Europea i, finalment, l'OTAN, el 2004. Amb tot, la resistència civil forma part del concepte de defensa global del país, que combina mètodes militars armats amb resistència no violenta.

Estònia va optar per constituir les seves Forces de Defensa armades a finals del 1991, amb un servei militar obligatori de pocs mesos i una actualització periòdica de coneixements i habilitats. Letònia també va constituir la Defensa Armada Nacional el 1991, però va incloure oficialment la resistència no violenta en la seva Declaració de la Defensa Nacional de 1992, i actualment té un sistema de defensa civil integrat, depenent del Ministeri de l'Interior, que planteja i coordina les funcions de prevenció, advertència i gestió de crisis, i que inclou organitzacions de la societat civil.

Islàndia és un altre cas d'interès. Aïllada geogràficament dels principals conflictes armats fins al segle XX, després de l'ocupació nord-americana el 1940 i de proclamar la independència, el país va esdevenir membre fundador de l'OTAN el 1949, malgrat no disposar de forces armades. Un contingent de tropes nord-americanes es va instal·lar de manera permanent al país fins al 2006, i Islàndia disposa, fins ara, d'algunes forces paramilitars, guardacostes, guàrdia de fronteres, helicòpters de salvament i una unitat per a operacions de manteniment de la pau, totes elles formades per personal civil armat que «pot actuar com a militar segons les circumstàncies».

5. Un altre model de seguretat i defensa és possible i necessari

En tots els afers, debats i reptes sobre seguretat podem optar per dos models: el de seguretat armada i el de seguretat humana, que poden ser oposats, alternatius o temporalment simultanis en alguns aspectes.

El model de seguretat armada

Aquest model es fonamenta en una seguretat «sobreposada» a la societat que ha de protegir, sense comptar amb la seva participació activa. Quant a la defensa de possibles agressions exteriors, es tracta de «sobreposar» una muralla que encercli la «ciutat», prescindint d'allò que passa o es viu dins d'aquesta ciutat o en la ciutat dels agressors. També en termes de seguretat interior es tracta d'«encerclar» els nuclis de conflicte per evitar que es desbordin i acabin afectant tota la societat. En els conflictes internacionals s'aplica la mateixa lògica d'encerclar per assetjar o per defensar territoris i governs; els combatents i les poblacions respectives quasi sempre en surten malparats.

La seguretat armada depèn de la solidesa d'aquesta muralla, o de la capacitat per enderrocar-la: cal dedicar-hi molts recursos, que esdevenen una important sagnia per a les societats que es vol protegir i a les quals no s'aporten altres beneficis.

D'altra banda, un cos armat molt potent, amb una jerarquia piramidal, sempre està sotmès al risc de ser un element de contenció interna o d'ocupació externa, al servei del *statu quo*, tot dificultant el progrés social d'aquells que, en un o altre lloc, estan sotmesos a situacions poc afavorides. En qualsevol cas, ens sembla que la seguretat armada amaga massa patiment, destrucció i mort.

La seguretat armada té dues branques principals, clarament diferenciades:

- Els exèrcits (forces armades), teòricament orientats a les amenaces exteriors; de natura i disciplina militar; i amb uns equipaments i armaments específics d'alta capacitat destructiva.
- Les policies (cossos de seguretat), orientades bàsicament a l'interior; de natura i disciplina civil, i amb uns equipaments i armaments específics per produir els menors danys possibles.

El model de seguretat humana

Aquest model parteix d'una seguretat integrada en el mateix teixit social; és la solidesa d'aquest teixit social la que fa la societat forta i segura. Una societat equilibrada, justa, cohesionada, ben estructurada, capaç de generar adhesió, sentit de pertinença i de comunitat, és una societat més segura interiorment i molt més difícil de penetrar i de dominar exteriorment que no pas una societat fràgil, desigual, amb bosses de marginació, per molt que tingui unes forces ben armades per aguantar-la i protegir-la. I això tant des del punt de vista de la defensa d'una agressió exterior com en els reptes de seguretat interna o internacional.

El model de seguretat resulta molt menys costós i arriscat en tots els aspectes i reporta beneficis directes cap a la mateixa societat, ja que la seguretat humana la construeix, l'organitza i la fa més equitativa. Mentre la seguretat armada protegeix específicament l'estructura de l'estat, la seguretat humana mira la ciutadania com a subjecte fonamental de protecció.

Oposició o simultaneïtat transitòria de models?

Quan ens apropem a la lògica del primer model, la seguretat armada, el debat se centra en l'organització d'aquesta força armada, però sobretot en la seva dimensió i en la despesa armamentista. El cost econòmic de tot plegat sempre serà una resta del pressupost destinat al benestar de la po-

blació. Entrem en la dialèctica entre seguretat i llibertat, o entre seguretat i benestar social.

En el segon model, la seguretat humana, el resultat és una suma en comptes d'una resta. Tot allò que s'inverteix en benestar, cohesió i organització social ajuda a enfortir la seguretat interior i exterior. No hi ha dues polítiques que s'ignoren o que s'oposen: quan s'avança en una, s'aconsegueix simultàniament l'altra.

En conseqüència, la pregunta pertinent és: «Com hem d'organitzar, estructurar i cohesionar la nostra societat per fer-la més segura?»

La primera consideració és que vivim en un món estructuralment violent, tant pel que fa a les causes de la violència com pels mitjans armats de què disposen i empen els diversos actors implicats. La resposta que es podria donar, per part de cada país, és apostar prioritàriament per la seguretat humana a l'interior i a l'exterior, dotant-se d'una seguretat armada mínima i temporal mentre no arribin els efectes de la seguretat humana, conscients que l'ús de la violència sempre és un fracàs.

En aquest cas caldria dotar-se de polítiques i pressupostos públics adients per a cadascun dels riscos, els perills i les amenaces existents realment tant a l'interior com a l'exterior.

Només per a aquells riscos, perills i amenaces que puguin requerir la seguretat armada –sempre considerada un darrer recurs, un mal menor i, per tant, un fracàs de la humanitat a evitar–, caldrà ubicar-la en un model global de seguretat humana, que té molt de camí per recórrer.

El model de seguretat humana per a Catalunya

La possibilitat que Catalunya esdevingui un estat independent obre una oportunitat històrica de repensar moltes polítiques públiques, també la que fa referència a la seguretat, la protecció i la defensa.

És en aquest terreny en el qual el sector de la cultura de pau, compromès en la progressiva implantació d'una cultura orientada pels principis de la cooperació i de la noviolència, se sent emplaçat a presentar les seves propostes amb els arguments corresponents.

CONSIDERANT QUE:

- L'aportació que un hipotètic exèrcit català pot fer a la seguretat i a la pau mundials és irrellevant i pot ser substituïda amb avantatge per altres cossos especialitzats de protecció civil i policials.
- Catalunya pot fer aportacions qualitativament molt importants en formes alternatives de gestionar els conflictes abans, durant i després de les crisis (diplomàcia, mediació, interposició, reconciliació, reconstrucció, consolidació de la pau...).
- El militarisme no ha aportat històricament una situació de més seguretat i pau al món.

PROPOSEM:

Que Catalunya es declari constitucionalment estat de pau, on el concepte de seguretat armada (exèrcit i armamentisme) sigui substituït pel de seguretat humana (cohesió social, cooperació i cossos policials i de protecció civil especialitzats).

En aquesta opció per la seguretat humana, cal repensar tant la seguretat interior com la seguretat davant d'agressions exteriors i, també la participació en les estructures de seguretat europees i internacionals.

En el context català actual no veiem cap risc, perill o amenaça que justifiqui la necessitat d'un exèrcit ni per a funcions de defensa nacional ni per a intervencions «justes» en conflictes internacionals. No hi ha cap necessitat objectiva, ni Catalunya té cap experiència perquè un suposat exèrcit català pugui tenir capacitat dissuasiva per a la defensa nacional ni per aportar res significatiu en una intervenció internacional. En canvi, Catalunya sí que pot fer altres contribucions de mediació, defensa civil i cooperació internacional en l'establiment, el manteniment i la consolidació de la pau.

Aquells que defensen el model de seguretat armada diuen que el fet de comprometre Catalunya a tenir un exèrcit, a comprar armament i a participar en «operacions armades de pau» serà una condició impres-

cindible per obtenir el reconeixement europeu i nord-americà com a país «normal». Considerem que això pot significar la complicitat acrítica de les «intervencions pacificadoras», dictades per les aliances europees o atlàntiques de què hagi de formar part.

Més enllà d'aquesta paradoxal «dependència per a la independència», pensem que en el marc interior, per a certes funcions de control fronterer i en la participació en missions internacionals, cal una policia ben dotada, preparada i coordinada internacionalment, per emprar quan calgui les seves capacitats armades, com a darrer recurs, en conflictes amb grups armats i terrorisme internacional.

Hem apuntat, també, en un capítol anterior, les possibles «hipoteques» que podria comportar el reconeixement exterior d'un Estat català, explicant que la participació en polítiques i institucions de seguretat europees (PESC, OSCE...) no obliga a contribuir-hi militarment. Es poden acordar altres formes de cooperació i d'intervenció civils, diplomàtiques, policials, judicials... o d'inversions estrangeres en béns i serveis que aportin molt més valor que el que pugui aportar un futur exèrcit català de 20.000 efectius en una Europa amb un excedent d'1.200.000 soldats.

Ens sembla evident que el fonament més important d'una bona seguretat és enfortir la seguretat humana interior i internacional, de la mateixa manera que la millor política contra incendis és prevenir-ne els riscos.

Sobre la seguretat exterior i la defensa del territori

L'estratègia de seguretat d'un nou estat europeu no ha de partir de les amenaces i de la seva defensa, sinó de la creació d'estructures nacionals de pau per prevenir i transformar els conflictes violents i promoure la pau interna i externa. Des d'aquest enfocament integral s'han d'estudiar les següents estratègies i estructures:

- Enfortiment d'una diplomàcia pública basada en la prevenció i la transformació de conflictes, el diàleg i l'intercanvi cultural.

- Creació d'una agència de seguretat, formada per agents de seguretat amb alts coneixements en matèria de mediació, drets humans, ciutadania i acció no violenta, que caldrà decidir amb quines agències internacionals haurà de coordinar-se.
- Creació d'un servei d'informació, entès com un servei d'anàlisi dels riscos, les amenaces i els perills (narcotràfic, ciberespionatge, pirateria, etc.), i no com una eina d'obtenció d'informació dels ciutadans/es, que en violenta els drets i la privacitat per mantenir un control social favorable al *statu quo*.
- Creació d'un sistema de protecció i de defensa civils. Si per voler ser un estat «normal», per a la tranquil·litat psicològica de la població o per extremar la prevenció cal tenir un sistema de defensa, serà més assenyat i més efectiu optar per una defensa civil. L'objectiu d'aquest tipus de defensa és, alhora, dissuadir o impossibilitar els propòsits de l'agressor amb una resposta que no està basada en la violència, la destrucció i la mort, sinó en la intel·ligència, l'organització i el respecte a la vida (vegeu «Annex 2»).

Al costat de promoure la seguretat humana en sentit ampli i estructural com el fonament de tota seguretat, cal tenir a punt una arquitectura concreta per a situacions de crisi.

Aportem alguns apunts per concretar un model civil integrador entre la màxima seguretat humana i la mínima seguretat armada:

- Aprofitar, completar i coordinar les estructures civils de seguretat i de protecció: policies locals i mossos d'esquadra, bombers, protecció civil, serveis d'emergències i entitats (Creu Roja, associacions de defensa forestal...).
- Tenir, en cas de situacions de crisi, previst i entrenat el teixit social (CAP, centres educatius, associacions, sindicats, empreses...) i els diferents actors (càrrecs electes, funcionaris, ciutadania...) en un paper explícit de defensa civil.

- Crear un cos específic d'especialistes en seguretat i defensa civil que, en temps de pau, puguin assumir la coordinació i formació d'algunes de les funcions esmentades.
- Organitzar la seguretat i la defensa civil amb una adequada combinació de professionals i voluntaris (com ho fan els bombers professionals i els voluntaris o els membres de les ADF).
- Confegir i actualitzar plans de contingència, d'actuació en diversos escenaris, fins i tot els poc probables (de la mateixa manera que hi ha plans d'evacuació d'edificis, o d'emergències d'aigua, foc, terratrèmols...).
- Establir un sistema molt participatiu amb la implicació dels diversos actors en el disseny dels plans per a situacions de crisi i, alhora, una cadena de comandament i coordinació ben clara entre poders locals, comarcals i nacionals en els diversos escenaris.

6. Proposta constitucional per a una república de pau

Des del seminari Estat de Pau hem fet un estudi comparatiu entre diverses constitucions, amb especial èmfasi en les d'aquells països que han fet modificacions en els darrers decennis per incorporar conceptes nous en l'àmbit dels drets humans, com el «bon viure» o l'assegurança de diversos drets socials i econòmics. De la recerca, n'ha sortit una proposta de formulació concreta per a Catalunya, en referència al model de protecció, seguretat i defensa.

Al preàmbul

Els catalans entenem la pau com un dret universal de tots els pobles i habitants del món i aspirem a la seva convivència i entesa en harmonia. No volem patir ni fer patir mai més la guerra i, per tant, volem ser agents actius en la reducció dels conflictes armats i en la construcció de la pau mundial, tot aportant els valors i els mitjans noviolents a la seva resolució.

Al títol preliminar que ha de recollir els principis rectors de l'Estat català

Catalunya, estat de pau

Catalunya es constitueix com un estat de pau que renuncia per sempre a la guerra, a l'amenaça i a l'ús de la força com a mitjà de solució de les disputes internacionals.⁵

5. Inspirat en la Constitució del Japó.

Catalunya, que ha aconseguit la independència gràcies a la força pacífica i noviolenta del seu poble, no pot fonamentar la seva llibertat, protecció, seguretat i defensa sinó en aquesta mateixa força: la força de dissuasió d'un poble decidit a no col·laborar, a desobeir, a no claudicar davant qualsevol intent de submissió o d'ocupació.

El poble de Catalunya, consegüentment, opta per avançar en innovadors sistemes integrats de protecció, de seguretat i de defensa civils no armada i per potenciar la cooperació internacional activa en la prevenció dels conflictes armats, tot actuant sobre les seves causes i sense afavorir l'escalada militar.

Catalunya adoptarà la neutralitat –no prendre part militarment en cap conflicte–, però serà activa amb un posicionament inequívoc per a la justa i pacífica solució del conflicte, sempre a favor dels drets humans i del dret internacional.

De la contribució a la pau

Catalunya no disposa d'exèrcit ni de mitjans bèl·lics, ni participa en organitzacions ni accions militars internacionals.

La república catalana fa una aportació activa, sistemàtica i decidida a la pau mundial d'acord amb els principis rectors establerts en aquesta constitució:

- Participant activament en els organismes internacionals de cooperació, seguretat i pau.
- Establint acords concrets d'ajuda i cooperació internacional en tasques de prevenció, mediació, resolució i pacificació de conflictes, de consolidació de la pau, i en tasques civils humanitàries i d'emergència.

A Catalunya no s'establiran indústries, serveis, ni instal·lacions bèl·liques: no vol contribuir a la cursa i proliferació d'armaments, ni ser una amenaça per a ningú.

Catalunya promourà, en la mesura de les seves capacitats, un progressiu desarmament internacional amb garanties; contribuirà a reduir el pes dels exèrcits i de les solucions armades; contribuirà a enfortir les solucions intel·ligents, estructurals i pacífiques dels conflictes.

Al títol de drets i deures dels catalans

Drets i deures ciutadans per a la pau

Els catalans tenen el dret i el deure de viure i convidaure en pau. L'Estat vetllarà per la seva llibertat, protecció i seguretat.

Cap ciutadà català no pot ser obligat en contra de la seva voluntat a prestar serveis a l'Estat que impliquin l'ús o tinença d'armes.

Els catalans tenen dret a ser educats en la pau i en la protecció i defensa civils; han de poder participar i organitzar-se en la protecció i defensa civils de la població i del territori de Catalunya per mitjans noviolents.

Als títols d'organització de l'Estat català

De l'organització i la protecció de la seguretat humana

Catalunya disposarà d'organismes de seguretat, custòdia, protecció i defensa dels seus habitants i del territori proporcionats per evitar els riscos, els perills i les amenaces que tinguin un fonament real en la seva ubicació geoestratègica.

Una llei de primer nivell legislatiu fixarà l'organització, les mesures i els procediments de la protecció, la seguretat i la defensa civils a desplegar per les institucions públiques i privades, i també pels ciutadans, en cas d'agressions exteriors o d'ocupació.

Una de les bases d'aquesta estratègia serà la creació d'un cos civil de pau, permanent, de base voluntària però amb una part professional, expert en la prevenció, mediació i resolució de conflictes i en la protecció i defensa per accions civils. El president de Catalunya en serà el cap; el

Parlament nomenarà directament el seu màxim comandament operatiu i la ciutadania triarà la meitat del seu consell directiu.

Lleis de primer nivell legislatiu també en determinaran les estructures, la coordinació, l'organització i les funcions, sota el mandat directe del Govern de la Generalitat, necessaris en els àmbits de:

- La seguretat i convivència ciutadana.
- La seguretat de l'administració de l'estat, entre ells els serveis d'intel·ligència i d'estudis estratègics.
- Les duanes i la protecció i control dels límits dels espais territorials, aeris i marítims.
- La protecció i custòdia del territori i del medi natural.
- Les emergències, el salvament i la protecció civil.
- La seguretat dels serveis i les estructures crítiques, de les xarxes i els sistemes de comunicació, el programari i el maquinari automàtic.
- La cooperació i solidaritat interculturals i internacionals en tots aquests àmbits.

7. Conclusió: El llibre en vuit tesis

1. Dret a la seguretat

Les persones tenen dret a la seguretat i a la pau, i els estats tenen el deure de garantir-les als seus ciutadans i de cooperar amb els altres estats per a la pau internacional. Això vol dir que l'objecte prioritari de protecció són les persones i no l'estat, que és l'eina per garantir-la.

En conseqüència, l'Estat ha d'analitzar els riscos, els perills i les amenaces i organitzar els sistemes de seguretat adequats per evitar-los o minimitzar-los, acceptant sempre que la seguretat absoluta no existeix i que l'obsessió per aconseguir-la pot acabar generant més tensió i, per tant, més inseguretat.

2. Models de seguretat

La seguretat es pot plantejar a través de dos models: la seguretat armada i la seguretat humana.

La seguretat armada és el model que ha predominat fins ara:

- Posa l'accent en la seguretat de l'estat, les seves institucions, l'ordenament polític i social, la integritat territorial i l'ordre públic.
- Es tracta d'una seguretat cuirassa per protegir dels possibles perills exteriors i neutralitzar els possibles perills interiors.
- És una seguretat externa al teixit social: Intervé sobre els efectes més que sobre les causes, sense analitzar ni voler donar una resposta als desequilibris interns i internacionals.

- Es basa en l'existència de cossos armats tan potents com sigui possible: policia i exèrcit.

La seguretat humana és un concepte nou, que el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) va relacionar, per primer cop, el 1994.

- Se centra en la seguretat de les persones i en el seu benestar: Les persones són l'objecte de protecció i l'estat és l'eina per garantir-la.
- És un concepte de seguretat cohesió: Una societat equilibrada, justa, cohesionada, ben estructurada, capaç de generar adhesió, sentit de pertinença i de comunitat, serà sempre una societat més segura interiorment i molt més difícil d'ocupar i de dominar exteriorment
- És una seguretat integrada en el teixit social: El sistema de seguretat ajuda a estructurar la societat i la solidesa del teixit social fa la societat més forta i més segura. Prioritza la intervenció sobre les causes.
- Es basa en l'existència d'estructures de protecció civil i mecanismes de resolució de conflictes.

3. Àmbits de la seguretat

La seguretat abasta dos àmbits: la seguretat interna i la seguretat exterior.

Tradicionalment s'han diferenciat dos àmbits: la seguretat interna i la seguretat exterior o internacional. Cada una d'elles amb organització, estructures i instruments diferenciats.

La seguretat interior, en els estats democràtics ha evolucionat molt i s'ha anat allunyant de les opcions militaritzades. De fet, en la pràctica és un sistema mixt entre els dos models de seguretat. Generalment consta d'un conjunt de cossos de protecció civil, policials i judicials.

- Cossos de protecció civil: Estan especialitzats en diferents situacions de risc i d'emergència, presents arreu: bombers, agents rurals, forestals, mediambientals, assistents i treballadors socials... Sovint tenen una estructura mixta de professionals i voluntaris. Existeixen plans d'emergència per a les diferents contingències.
- Policia: L'únic cos armat, altament professionalitzat, amb serveis d'informació, intel·ligència, divisions especialitzades... La prevenció i la lluita contra la delinqüència comuna, el crim organitzat, el terrorisme, els ciberatacs i l'ordre públic són algunes de les seves missions.
- Sistema legal i judicial: Necessari per investigar, discernir, sentenciar i penalitzar delictes contra el bé comú i la seguretat personal o social, amb l'aplicació de lleis justes i equitatives.

La seguretat exterior o internacional ha evolucionat menys. Històricament té dos instruments bàsics: la diplomàcia i l'exèrcit.

- El cos diplomàtic té per missió les relacions amb els altres estats, la política d'aliances, els tractats, les negociacions, etc.
- L'exèrcit ha assumit tradicionalment les funcions de defensa del territori, les fronteres, l'espai marítim i aeri, i les estructures de l'estat davant d'eventuals agressions externes. Més darrerament se li encomana la participació en operacions internacionals. Sovint fa funcions de reforç en tasques que no li són pròpies.

4. Riscos, perills i amenaces

Els riscos, els perills i les amenaces perceptibles en les societats europees contemporànies han canviat notablement en els darrers anys.

L'anàlisi tradicional de la seguretat no contempla molts dels perills i les amenaces actuals. Ara, a més d'aquells que tradicionalment s'han considerat propis de la seguretat i de la defensa militar, cal tenir en comp-

te altres perills més reals i més probables (econòmics, socioambientals, cibernètics, terroristes, pandèmics, delictius, crims organitzats, etc.), la naturalesa dels quals no sempre és geopolicoestratègica o de violència directa; en molts casos, responen a violència estructural i/o cultural.

Aquesta nova situació obliga a replantejar el concepte de seguretat, les estratègies i els instruments.

En la Catalunya contemporània, l'anàlisi de l'evolució dels riscos, els perills i les amenaces potencials, ens porta a dues conclusions rellevants:

- 1) El risc d'invasió o d'agressió de per part d'algun altre estat és irrelevant.
- 2) La línia divisòria entre seguretat interior i exterior es difumina cada cop més.

En conseqüència, no sembla adequat ni mantenir els exèrcits, ni la separació dràstica entre els sistemes de seguretat interior i exterior.

5. Prescindir dels exèrcits. Crítica de la seguretat armada

Rebutgem el sistema de seguretat armada per ser èticament inacceptable, operativament ineficaç i econòmicament insostenible.

La seva supervivència es dona sobretot en l'àmbit de la seguretat exterior i, més en concret, de la defensa. Els exèrcits justifiquen la seva existència en l'exageració dels riscos d'agressions externes i en l'assumpció de missions que no els són pròpies. Aquest model ha resultat ser èticament inacceptable, operativament ineficaç i econòmicament insostenible.

Èticament inacceptable

- Les operacions militars comporten sempre gravíssimes conseqüències, inacceptables i moltes vegades superiors al mal que pretenien evitar (pèrdua de vides humanes; els mal anomenats «danys

col·laterals» –moltes vegades explícitament buscats–; les allaus de refugiats; la destrucció de llars, de ciutats, de mitjans i projectes de vida, tota mena de recursos, etc.).

- Sovint no tenen altra justificació que els immensos negocis de les armes, del control o l'apoderament de recursos naturals i estratègics... i de la reconstrucció posterior.

Operativament ineficaç

- El sistema de seguretat armada intervé, en el millor dels casos, sobre els efectes sense considerar les causes i, per tant, no resol l'origen dels conflictes ni els riscos que aquests comporten. No sembla tenir cap sentit mantenir un sistema financer i econòmic depredador, que augmenta de manera escandalosa les desigualtats, o alimentar una cultura del lucre i la cobdícia privades per sobre del bé comú i, després, blindar-se per evitar que els efectes ens esclatin a sobre.

- Els terribles atemptats patits els darrers anys per alguns països occidentals permeten constatar que, en el món actual, l'existència d'exèrcits poderosíssims i fins i tot d'armament nuclear, no és cap garantia per neutralitzar els perills reals per a la seguretat de les persones.

- D'altra banda, moltes de les funcions que acaben fent els exèrcits poden ser realitzades amb molt avantatge per altres cossos especialitzats.

- En el cas concret de Catalunya, un hipotètic exèrcit català no podria competir amb èxit amb cap dels veïns i la seva aportació a la seguretat europea i a la pau mundial seria irrellevant.

Econòmicament insostenible

- El cost econòmic de la defensa militar i armamentista és elevadíssim i, per la seva progressiva sofisticació i tecnificació, caduca contínuament.

- Aquests recursos econòmics sempre són una resta als recursos destinats al benestar de les persones i, per tant, a la seva autèntica seguretat.

- Un hipotètic exèrcit català no podria competir amb cap dels exèrcits veïns sense uns costos insuportables. En la Catalunya actual no es percep cap perill o amenaça d'atac o d'invasió que ho pugui justificar.

- En canvi, sí que hi ha altres riscos i amenaces ben reals que necessiten molts recursos humans i econòmics per fer-hi front.

6. Aposta pel model de seguretat humana

Proposem un sistema de seguretat humana que integri tots els àmbits.

Apostem per un sistema de seguretat:

- Basat en el model de seguretat humana, que caldrà aprofundir i ampliar.

- Que integri els àmbits interior i exterior en un únic sistema de seguretat global, amb criteris i serveis comuns i amb unitats especialitzades en cada àmbit (seguretat interior, amenaces exteriors i cooperació internacional).

Per avançar en aquest camí hi ha dues grans línies d'actuació:

- 1) Cohesió, benestar i justícia socials. És molt més eficaç actuar sobre les causes dels problemes que no esperar que esclatin. Per això la prevenció hauria de constituir el gruix de l'esforç en seguretat humana. Actuar de manera eficaç, eficient i constructiva contra la violència estructural i la cultura de la violència és la millor prevenció.
- 2) Mecanismes de gestió de crisis i resolució de conflictes, eficaços i suficients, que permetin abordar-los de manera constructiva, ràpida,

eficient i justa. Poden ser un bon punt de partida els instruments que ja es donen en l'àmbit interior en els estats democràtics (cossos de protecció civil, policia i sistema judicial), però els tres instruments han de ser millorats i complementats amb unitats preparades per a l'acció exterior.

Seguretat interior

Un sistema de seguretat ciutadana basat en la protecció civil, la policia i el sistema judicial per:

- Aprofundir en totes les polítiques de redistribució equilibrada de riquesa i poder, de benestar social, de respecte pels drets humans individuals i col·lectius, d'educació, que evitin l'exclusió social, etc. seran la millor prevenció per a la seguretat.
- Ampliar i millorar en organització i mitjans els cossos de protecció civil (bombers, agents rurals, forestals, mediambientals, assistents i treballadors socials...). Mantenir l'estructura mixta de professionals i voluntaris. Revisar els plans d'emergència per als diferents supòsits i preveure'n de nous. Definir el seu paper vertebrador del teixit social en situacions de normalitat.
- Tenir la policia, com l'únic cos armat, amb dret d'ús limitat de la força, que ha d'estar sota estricte control democràtic, formada també en resolució noviolenta de conflictes i respecte dels drets humans, i dotada de mitjans humans i materials suficients, i d'instrumental eficaç i tan poc nociu com sigui possible.
- Millorar la dotació, l'eficàcia i la rapidesa del sistema judicial, que ha de ser clar i transparent. Ampliar les seves funcions en el camp de la resolució de conflictes a través del diàleg i la mediació.

Amenaces exteriors

Un sistema de defensa civil i policial adient a les amenaces exteriors previsibles.

- Catalunya ha de treballar per mantenir relacions de respecte i amistat amb tots els pobles del món i, de manera especial, amb els veïns i amb els qui hi té relacions històriques. És essencial disposar d'un cos diplomàtic capacitat per fer-ho.
- Cal participar i donar suport a les incipients estructures de governabilitat mundial, adherir-se als tractats que limiten l'ús de la violència i que preveuen altres vies legals i judicials per resoldre els litigis.
- No hi ha amenaces previsibles dels estats veïns que justifiquin una estructura militar. En correspondència, cal treballar per generar confiança i no ser percebuts com una amenaça pels altres estats.
- L'absència d'exèrcit col·labora a aquest clima de confiança.
- Les amenaces exteriors previsibles de grups terroristes o grups criminals internacionals són més defensables amb uns bons sistemes d'informació, d'intel·ligència i de policia especialitzades. Caldrà, doncs, crear unitats de policia especialitzades en les amenaces provinents de l'exterior.
- Els cossos de protecció civil també hauran de tenir unitats especials i plans d'emergència per afrontar les amenaces exteriors i contemplar tots els escenaris encara que siguin poc probables. En aquest camp, Catalunya pot esdevenir un país d'innovació amb el disseny i la creació d'unes estructures diferents i eficients de seguretat, i el desenvolupament d'una defensa civil, professional i voluntària, que en temps de pau sigui un element més de la seguretat interna.

Cooperació internacional

Hem d'aportar allò que som i que sabem fer per contribuir a un món més segur i en pau.

- Catalunya no s'ha d'inhibir de la seguretat internacional, sinó que hi ha de col·laborar de manera decidida, aportant allò que sap fer i que pot fer més bon servei.

- Haurà de disposar d'uns serveis d'informació policials i d'intel·ligència governamentals de màxim nivell per tal de controlar els grups terroristes i de crim organitzat internacional, i per tal d'impe-dir que el propi territori n'esdevingui base operativa.
- Es crearan i es posaran a disposició de la comunitat internacional:
  - Serveis de mediadors, diplomàtics i especialistes en la trans-formació dels conflictes.
  - Cossos civils de pau per intervenir en la consolidació dels processos de pau; recuperació de l'estabilitat social i conciliació de les parts enfrontades, promoció i respecte dels drets humans i les llibertats humanes, i protecció dels seus defensors.
  - Unitats especialitzades de policia i de protecció civil amb capa-citat de mobilització immediata fora de les fronteres i amb mitjans adequats per a la intervenció no militar, tant en situacions de con-flicte com en la gestió de crisis humanitàries de diferents tipus.
- Per fer-ho possible s'hauran de reforçar els centres de recerca i formació en pau i conflictes i crear un Centre Internacional de Me-diació i Resolució de Conflictes.
- Es plantejarà la incorporació a l'Associació per la Pau, a l'OSCE, a la PCSD (Política Comuna de Seguretat i Defensa de la UE) i a l'ONU, i es posaran a la seva disposició tots els instruments esmentats. La incorporació a l'OTAN, en ser un bloc militar, està contraindicada amb la missió i el paper que Catalunya vol adoptar en el concert internacional i en cap cas es contemplarà la possibilitat d'integració en l'estructura militar.
- A Europa sobren soldats i falta personal expert en aquestes missi-ons de pacificació. Per això, aquesta aportació que Catalunya pot fer als organismes i a la seguretat internacionals esdevindrà qualitati-vament molt més significativa i efectiva que la d'una força militar de pressupost equivalent.

7. Proposta constitucional

Proposem que Catalunya es declari constitucionalment estat de pau.

En diferents apartats o títols de la Constitució hi haurà de constar entre altres coses:

- Els catalans entenem la pau com un dret universal de tots els pobles i habitants del món.
- Catalunya es constitueix com un estat de pau que renuncia per sempre a la guerra, a l'amenaça i a l'ús de la força com a mitjà de solució de les disputes internacionals.
- Catalunya no disposa d'exèrcit ni de mitjans bèl·lics, ni participa en organitzacions ni accions militars internacionals.
- La república catalana fa una aportació activa, sistemàtica i decidi-da a la pau mundial:
  - Participant activament en els organismes internacionals de cooperació, seguretat i pau.
  - Establint acords concrets d'ajuda i cooperació internacional en tasques de prevenció, mediació, resolució i pacificació de conflictes; de consolidació de la pau, i en tasques civils huma-nitàries i d'emergència.
- A Catalunya no s'establiran indústries, serveis, ni instal·lacions bèl·liques: No es vol contribuir a la cursa i proliferació d'armaments, ni ser una amenaça per a ningú.

8. Oportunitat i responsabilitat històriques

Tenim l'oportunitat, podem i volem constituir un estat amb un nou para-digma de seguretat, característic del segle XXI.

Oportunitat

- Si Catalunya esdevé un nou estat té una oportunitat històrica d'innovar, començar de nou, lliure d'inèrcies del passat avui obsoletes, però que es resisteixen a desaparèixer. Pot obrir camí, ser capdavantera; en lloc de ser mala imitadora, empènyer endavant la història cap a formes noviolentes, més ètiques i intel·ligents d'afrontar els conflictes.

Història i tradició de Catalunya

- A l'edat mitjana: Pau i Treva, Consolat de Mar, Constitucions i Corts Catalanes.
- En la història recent: Assemblea de Catalunya, Lluís M. Xirinacs i campanya per l'Amnistia Total, Marxa de la Llibertat (1976), Campanya Volem l'Estatut (1977), moviments d'objecció de consciència i insubmissió, campanyes No a l'OTAN (1986), No a la guerra (2003), grans mobilitzacions sobiranistes des del 2006...

Capacitat

- La nostra societat civil ha produït un bon nombre d'organitzacions de pau i de centres d'estudi i recerca, amb una presència internacional rellevant.
- En l'àmbit institucional també s'han fet passes importants, no tan freqüents en altres països: Llei de foment de la pau (2005), Consell Català de Foment de la Pau, Oficina de Promoció de Pau i Drets Humans, Institut Català Internacional per la Pau.

Tenim l'oportunitat, estem preparats i volem construir un estat nou, segur i en pau.

ANNEXOS

Annex 1.

Pistes per a una defensa civil no violenta

Avui tenim nombroses experiències, orientacions i pistes per poder generar col·lectivament i creativament noves respostes més adequades al repte de fer un país més segur per als seus habitants.

Cal fer un esforç col·lectiu per conèixer-les, estudiar-ne la viabilitat i la possible adaptació. Aquí en citem algunes referent als riscos, els perills i les amenaces que tradicionalment han afrontat els exèrcits (com s'ha comentat en el capítol 2), i que no necessàriament són compartides, en tots els detalls, per tots els signants.

La seguretat del territori

L'estratègia de seguretat d'un nou estat europeu no ha de partir de les amenaces i de la seva defensa, sinó de la creació d'estructures nacionals de pau per prevenir i transformar els conflictes violents i promoure la pau interna i externa. Des d'aquest enfocament integral s'han d'estudiar les següents estratègies i estructures:

- Enfortiment d'una diplomàcia pública basada en la prevenció i la transformació de conflictes, en el diàleg i l'intercanvi cultural.
- Creació d'una agència de seguretat, formada per agents de seguretat amb alts coneixements en matèria de mediació, drets humans, ciutadania i acció no violenta, que s'haurà de decidir amb quines agències internacionals caldrà coordinar-se.
- Creació d'un servei d'informació, entès com un servei d'intel·ligència i d'anàlisi dels riscos, les amenaces i els perills (narcotràfic,

ciberespionatge/pirateria, etc.) i no com una eina d'obtenció d'informació dels ciutadans/es, violentant-ne els drets i la privacitat, per mantenir un control social favorable al *statu quo*.

- Creació d'un sistema de protecció i defensa civils. Si per voler ser un estat «normal», per tranquil·litat psicològica de la població o per extreure la prevenció cal tenir un sistema de defensa, serà més asenyat i més efectiu optar per una defensa civil. L'objectiu d'aquest tipus de defensa és, també, dissuadir o impossibilitar els propòsits de l'agressor amb una resposta que no està basada en la violència, la destrucció i la mort, sinó en la intel·ligència, l'organització i el respecte a la vida.⁶

Els models de defensa armats convencionals es basen a dissuadir, oposar resistència i desencoratjar la probabilitat d'èxit de qualsevol atac de forces militars estrangeres per ocupar part o la totalitat del país.

El model tradicional de defensa, mitjançant la utilització d'una estratègia de confrontació militar, es fonamenta en l'ús de mitjans armats i amb una institució específica permanent, com és l'exèrcit. Aquest està dotat d'una estructura piramidal, rígida i jerarquitzada, amb decisió centralitzada, que disposa d'equipaments costosos i d'un gran nombre de personal preparat i especialitzat que, en conjunt, tingui capacitats destructives superiors a les de qualsevol possible invasor.

En canvi, un model de protecció i defensa civils també és dissuasiu però amb una altra força, que es basa en una estratègia de resistència massiva⁷ de la població, per mitjà d'una organització «líquida», capaç d'adaptar-se a múltiples formes segons el context. Pretén produir un efecte semblant al d'una gran avinguda d'aigua, que quan se la vol contenir

6. Vegeu: <http://acd.ecoledelapaix.org/fr/index.htm>; http://www.irenees.net/bdf_dossier-199_fr.html; <http://www.aeinstein.org>.

7. Vegeu: <http://acd.ecoledelapaix.org/fr/index.htm>; http://www.irenees.net/bdf_dossier-199_fr.html.

amb dics de terra, cada fil d'aigua acaba trobant o creant una esclatxa per on esmunyir-se i conjuntar-se amb altres, per continuar el seu recorregut.

La protecció i la defensa civils és un moviment organitzat amb nombrosos grups autònoms dispersos per tot el territori, amb múltiples actors amb llibertat d'iniciativa dins de l'objectiu i de l'estratègia general predefinida, que pot realitzar, simultàniament i a gran escala, accions impredecibles i diversificades en escenaris diferents, que reportaran més capacitat i eficàcia al conjunt. Això, al mateix temps, el fa més imprevisible i inaccessible i, per tant, menys vulnerable.

Aquesta lluita no cruenta es basa en un conjunt d'accions de resistència massiva en què participa tot el país, ja que, en tractar-se d'una ingerència exterior, previsiblement concertarà la voluntat de la majoria de la població, sobretot si aquesta població viu en una societat amb cohesió i equitat, que vol defensar.

Totes les accions tenen l'objectiu comú de dissuadir per endavant o d'impedir que l'agressor assoleixi els seus objectius, fent que les complicacions creades li exigeixin un esforç i un cost extraordinari, molt superiors als beneficis esperats.

La mobilització general de la població i la de totes les institucions de l'estat només cal fer-la davant del perill d'ocupació; però, en aquest cas, utilitza tots els recursos disponibles (coneixements, experiència i capacitat d'organització) que li dona el potencial de comptar amb la determinació de tothom: els governants, la policia, els dirigents i el personal de totes les administracions, així com les organitzacions polítiques, socials, empresarials, sindicals, etc. i la majoria de la societat civil, organitzada i no organitzada.

La força de la protecció i la defensa civils rau, sobretot, en el grau de participació, persistència, determinació i implicació del conjunt de la societat, així com de la seva capacitat d'intel·ligència, iniciativa, intuïció, anticipació, imaginació, organització i disciplina, en el compliment de les directives del comandament general i de les decisions del mateix grup, així com del grau de fortalesa i de resiliència davant de la repressió.

Aquesta força és dissuasiva, perquè realitza les seves accions de resistència en tots els espais i aspectes, ja siguin socials, econòmics, polítics o psicològics i utilitza l'estratègia, els mètodes i els mitjans tradicionals de la lluita no violenta, adaptats a les circumstàncies i a la situació específica del moment, com:

- La no cooperació en tot allò que beneficia o reforça l'ocupant.
- La desobediència civil que desafia les lleis, les ordres o les directives emeses per l'ocupant.
- L'obstrucció dels sistemes funcionals de comunicació i logístics, amb protestes, manifestacions, vagues generals, locals, sectorials, de treball lent, etc.
- El boicot amb aïllament social dels invasors i dels col·laboradors, el rebuig d'adquirir productes i equipaments del seu país.
- Els bloquejos per dificultar els accessos a tota mena de transport i als serveis bàsics.
- El sabotatge (sense produir víctimes humanes), el robatori, la inutilització o l'obstaculització d'instal·lacions, recursos bàsics o operatius.
- L'actuació dels serveis paral·lels de govern i d'administració a l'ombra, la dels mitjans d'informació de tot tipus i la de serveis de contrainformació propis.

Que un poble amb les seves institucions sigui capaç i estigui organitzat per emprendre aquest tipus d'accions és un element dissuasiu de primer ordre. L'objectiu és que el potencial agressor vegi que quedarà desbordat i atrapat en un carreró sense sortida, i que corre un alt risc de desmoralització dels seus dirigents i de les seves tropes, d'un fort desgast logístic i financer, així com de la pèrdua de suport social de la seva pròpia població en percebre que la seva acció no tindrà resultats ni justificació moral, i que, fins i tot, obtindrà el descrèdit i la condemna política internacional.

Perquè la protecció i la defensa civils siguin clarament efectives no es poden basar en la improvisació i l'espontaneïtat de la població, sinó que necessiten un pla de protecció i de defensa civils i una institució específica, un cos de protecció i de defensa civils, amb una estructura estable i la preparació especialitzada i permanent dels seus components, així com un entrenament periòdic i rotatori de la població mobilitzable, de pertinença voluntària, per als casos de necessitat de protecció civil i d'ajuda humanitària d'emergència.

Per tal que els components fixos estiguin en plena ocupació i adquireixin experiència, caldrà que rebin una preparació complementària per participar en serveis civils de pau a l'exterior.

Com es pot comprendre, un sistema de protecció i de defensa civils com el plantejat té uns costos econòmics molt inferiors als de la defensa armada, tant en la creació com en el manteniment i la modernització.

A més d'això, el sistema de participació de la societat en la protecció i la seguretat del país enforteix la cohesió social. Amb els coneixements i les pràctiques adquirits, la ciutadania pren consciència col·lectivament que serà capaç de defensar-se per ella mateixa en molts aspectes i en diverses situacions de la vida social i política que puguin esdevenir-se.

Bastir aquest sistema implica, també, la creació d'un únic Ministeri/Departament per a la Pau i Seguretat, que doni coherència a totes les polítiques esmentades i que aplegui i coordini tots els cossos implicats; un model inspirat en la iniciativa global *Ministries for Peace*.⁸

8. Vegeu: <http://www.ministryforpeace.com>

Annex 2.

Idees clau sobre la defensa civil noviolenta

La proposta d'aquest model de defensa i seguretat noviolenta, basat en la convicció que la seguretat humana és el paradigma i que la seguretat armada no serveix com a model de seguretat global, no és nova. Hi ha nombrosos textos i moltes persones i col·lectius que han maldat durant anys per difondre aquest missatge; un missatge que fins i tot les Nacions Unides ha recollit en els seus informes periòdics sobre desenvolupament humà i seguretat humana.

La reflexió dels moviments i dels investigadors

Recollim algunes idees, extretes del llibre de Jesús Castañar, *Teoria e historia de la revolució noviolenta* (Barcelona: Virus editorial, 2013) i hi afegim un annex amb diverses pistes aclaridores sobre el model proposat.

- Si la defensa o la resistència civil fos adoptada conscientment per tota la nació, amb el mateix coratge i amb la mateixa disciplina que adopta la defensa armada en temps de guerra, podria aconseguir-se molta més protecció per a la vida nacional que la que els exèrcits i les forces armades no podrien aconseguir mai, sense exigir el vessament de sang, el malbaratament i la brutalitat de les guerres modernes (Bertrand Rusell, s.d.).
- La idea de defensa civil de Gandhi s'ha anomenat heroica perquè està basada en la no-col·laboració total i en la disposició a la mort abans que a la submissió. La resistència noviolenta –la defensa

civil noviolenta– és un substitut de la guerra, més eficaç per resoldre conflictes, tant en costos econòmics com en vides i patiment (Gregg, 1935).⁹

- La no-col·laboració consisteix a no proporcionar serveis ni recursos a l'invasor, no obeir altres ordres que les de les autoritats civils legals, no proferir insults ni causar danys als invasors, i que els funcionaris públics prometin morir abans que sotmetre's (Gregg, 1935).
- La defensa noviolenta no només ha de fer difícil l'ocupació per part de l'enemic, sinó que també li ha de resultar perillosa, en minar la moral i la unitat de l'invasor. No es tracta de cercar la conversió de l'enemic, sinó de cercar els seus punts dèbils i de coaccionar-lo noviolentament (King Hall, 1958).¹⁰
- La vaga general contra un invasor per no perjudicar els propis ciutadans s'ha d'aplicar en tres fases: 1a o de desobediència massiva, 2a o de desobediència selectiva i 3a o de desobediència massiva, quan les circumstàncies siguin de nou favorables (Sharp, 1973).¹¹
- L'objectiu de la defensa (derrotar l'enemic) habitualment acaba per desplaçar el propòsit (fi polític o econòmic que portà a la guerra). El centre de gravetat de la defensa civil és defensar la unitat de la població (Boserup i Mack, 1974).¹²
- El centre de gravetat ha d'estar situat en la moral de la població, no en la seva unitat (Keyes, 1981).¹³

9. GREGG, R. B. *The Power of Nonviolence*. Canton, Maine: Greenleaf Books, 1935. Recuperat de: <http://civilresistance.info/sites/default/files/thepowerofnonviolence0206.pdf>.

10. KING-HALL, S. *Defence in the nuclear age*. Londres: Victor Gollancz, 1958.

11. SHARP, G. *The politics of nonviolent action* (3 vol.). Boston: Porter Sargent, 1973.

12. BOSERUP, A.; MACK, A. *War without weapons : non-violence in national defence*. Londres: Francis Pinter, 1974.

13. KEYES, G. «Strategic Non-Violent Defense: The Construct of an Option». A: *The Journal of Strategic Studies*, 4 (2), 1981, p. 125-152. Recuperat de: <http://www.genekeyes.com/SNVDCO.html>.

- L'objectiu ha de ser frustrar els objectius principals dels atacants i la defensa s'ha de centrar en els mitjans per aconseguir-ho (Sharp, 1973).
- El centre de gravetat ha de situar-se en la voluntat tant dels activistes del mateix moviment de defensa no violent com en la voluntat dels agents, en l'opinió pública i en els governants de l'oponent violent (Burrowes, 1996).¹⁴
- La defensa social és un mètode de protecció davant d'una agressió militar externa, però també davant de la repressió política interna (Martin, 1984).¹⁵
- La resistència civil és l'acció no militar amb un fonament d'acció no violenta, però amb altres formes de resistència (insurrecció, sabotatge o acció institucional...) (Randle, 1998).¹⁶
- Els conflictes sorgeixen perquè hi ha necessitats sense cobrir en tots els actors, i sense cobrir-les no es podrà resoldre el conflicte; però sovint no es pot fer en l'actual sistema polític i social i, per tant, cal l'acció no violenta per transformar el sistema, i així poder satisfer les necessitats de tothom (Burrowes, 1996).
- Objectiu: Consolidar el poder i la voluntat de la població que es defensa per resistir l'agressió, i, alhora, la contraofensiva no violenta, que vol alterar la voluntat de l'elit oponent agressora a favor de la seva participació en el procés de resolució del conflicte, que creï les condicions per satisfer les necessitats humanes (Burrowes, 1996).

14. BURROWES, R. J. «The Strategy of Nonviolence Defense: A Gandhian Approach». A: *Nonviolence Today*, (55), 1997, p. 19-22. Recuperat de: <https://www.uow.edu.au/~bmartin/pubs/97BRgm.html>.

15. MARTIN, B. «Science, war and peace (I): building a lasting activism». A: *Peace Studies*, (7), 1984, p. 9-12. Recuperat de: <http://www.bmartin.cc/pubs/84ps/index.html>.

16. RANDLE, M. *Resistencia civil. La ciudadanía ante las arbitrariedades de los gobiernos*. Barcelona: Paidós, 1998.

Referint-nos concretament a Catalunya, en un document anterior¹⁷ ens preguntàvem: És viable un sistema civil de protecció, seguretat i defensa? Pensem rotundament que sí, perquè «en tenim l'oportunitat. La possibilitat de crear un nou estat, gràcies a la iniciativa i participació del poble i a l'organització de la societat civil, que dóna força i legitimitat per plantejar-nos ser innovadors també en la creació d'un sistema integrat de protecció, seguretat i defensa, bàsicament civil, és a dir, no militar».¹⁸

Aquest sistema integrat, tant d'intervenció nacional com internacional, podria comptar amb un cos professional, format per servidors públics i per membres d'organitzacions socials, i també amb un cos de voluntariat estructurat i ben entrenat, amb una part permanent i una altra a la reserva per a situacions d'emergència.¹⁹

Sobre experiències de defensa civil en països europeus

Referències del llibre de Jean Marichez i Xavier Olagne, *La guerra per accions civils* (París: Fondation pour les études de Défense, 1998):

Suècia

Des del 1994 la Comissió de Defensa per Accions Civils (DAC) està inclosa en el Consell Nacional de Defensa Psicològica. Suècia ha estat el primer país a adoptar oficialment la Defensa per Accions Civils (DAC) com a part del seu sistema de defensa global. Aquesta decisió va ser el resultat de setze anys de treball de reflexió llarg i pacient al més alt nivell. Mostra com un projecte DAC pot obtenir el suport de tot el món polític i militar, sempre que es presenti amb moderació i de manera constructiva.

17. SEMINARI ESTAT DE PAU. «La protecció, la seguretat i la defensa en el país que volem», 12 d'octubre de 2014. Vegeu: <http://www.elpaisquevolem.cat/sites/default/files/uploads/1951/La%20protecci%C3%B3%20la%20seguretat%20i%20la%20defensa%20en%20el%20pa%C3%ADs%20que%20volem%20v2.pdf>. i www.estatdepau.cat

18. *ibid.*

19. *ibid.*

Àustria

A Àustria un nou programa de defensa nacional va ser publicat el 1985, amb quatre components, entre els quals tres de civils: la defensa militar, que depèn del Ministeri de Defensa; la defensa psicològica, gestionada pel Ministeri d'Educació; la defensa econòmica, pel Ministeri d'Economia; i la defensa de mesures de defensa civil, pel Ministeri de l'Interior. El ministre de Defensa va dir que «la resistència civil i les formes de defensa social són elements associats necessaris i complementaris a la defensa militar nacional».

Països Bàltics

Els Països Bàltics (Lituània, Letònia i Estònia) van declarar la seva independència el 1990 i van haver d'afrontar, el gener del 1991, un intent d'agressió per recuperar-ne el control per part de les autoritats soviètiques. Durant aquesta crisi els tres governs depengueren, en gran mesura, dels mètodes de resistència no violenta, que havien après dels escrits de Gene Sharp.

Després del final de la crisi, els seus líders van recórrer a la Defensa per Accions Civils (DAC) per establir la seva nova política de defensa. Segons el ministre de Defensa de Lituània, Andreus Butkevičius (1991): «Mai tindrem un exèrcit prou fort com per defensar-nos d'un agressor estranger. El nostre objectiu només pot ser derrotar-lo moralment, econòmicament i políticament, no físicament.» I va afegir, fent referència al llibre de Gene Sharp: «Prefereixo tenir aquest llibre que una bomba atòmica.»

Per implementar la DAC adaptada al seu propi context, els tres països van buscar ajuda d'experts de l'Albert Einstein Institution. Després de diverses missions de Gene Sharp i d'alguns dels seus col·laboradors, Letònia va incloure oficialment la resistència no violenta a la Declaració de la Defensa Nacional. Lituània plantejà la formació a la DAC per als funcionaris i dirigents de la guàrdia nacional. Els llibres de Gene Sharp han estat traduïts i publicats als tres països bàltics, a compte dels ministe-

ris de defensa. El juny del 1992 a Vïlnius, Lituània, el ministre de Defensa i l'Albert Einstein Institution van organitzar una conferència sobre la defensa per accions civils, amb la participació dels ministres de Defensa de Letònia, Estònia i Suècia. Per primera vegada, quatre ministeris de Defensa es van reunir per estudiar aquest plantejament.

De les experiències de Defensa per Accions Civils en els Països Bàltics no sembla que n'hagi quedat un sistema consolidat en el marc polític actual d'aquests països, amenaçats pel seu veí i dins del marc de l'Europa posterior al mur de Berlín. Possiblement, igual que les seves lluites no violentes per sortir del sistema soviètic són avui una inspiració per al moviment sobiranista català, també podem contemplar l'intent d'un sistema de defensa civil no armat com una inspiració per al nou Estat català. Sovint hi ha esdeveniments que en un moment i un lloc obren una porta de millora en el llarg procés d'hominització i, malgrat que semblen fracassar, inspiren nous projectes en altres moments i indrets. Gandhi va ser clau per a l'alliberament de l'Índia. Avui la seva forma de lluita té quasi més impacte en molts altres països que en el seu propi país. Per això creiem que Catalunya pot continuar, i ha de continuar, a contribuir, amb intel·ligència i tenacitat, a generar alternatives a la violència i a la guerra.

Annex 3.

Servei civil per a la pau

Informació extreta d'«Els Serveis Civils Noviolents per la Pau, exemples i reflexions en clau comparada» de Rubén Campos, publicat en PDF per l'Institut Català Internacional per la Pau (Barcelona, 2012).

Resum executiu

Aquest informe, sol·licitat per l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), valora la viabilitat de l'establiment d'un servei civil català noviolent per a la pau, que compti amb l'impuls de la societat civil i el suport del Govern de la Generalitat de Catalunya. L'estudi es va desenvolupar entre els mesos de juliol i desembre del 2009.

Des de la dècada del 1990 han sorgit, en el marc de la Unió Europea i de diversos estats membres, propostes per a la creació de serveis civils de pau (SCP) amb el suport de les administracions públiques. En diferents països europeus, la idea s'ha desenvolupat amb algunes variacions, però sempre amb l'enfocament compartit de millorar la capacitat de la societat civil per intervenir i construir oportunitats de pau en conflictes violents internacionals. Els serveis civils de pau es defineixen com «iniciatives d'intervenció en conflictes de llarg termini encapçalats per la societat civil que treballen en la transformació dels mateixos conflictes amb mitjans noviolents, l'objectiu dels quals és la reducció de la violència».

Des de fa temps, existeixen algunes organitzacions socials i altres de caràcter governamental, dedicades a preparar i enviar civils no armats per intervenir en conflictes violents, que han acumulat una àmplia experiència i una reconeguda eficàcia, el treball dels quals es veu clarament

afavorit amb la creació d'un instrument de política pública d'aquest tipus. La tradició catalana de propugnar mecanismes de govern a diversos nivells, buscant sinergies entre les autoritats públiques i la societat civil, i l'experiència històrica de la gestió de la diversitat des de la resolució pacífica de conflictes i l'establiment d'una cultura de pau, fan de Catalunya un espai privilegiat per posar en marxa aquesta iniciativa.

La idea d'un servei civil per a la pau català tindria un paper pioner, ja que, fins al moment, a Europa només s'ha desenvolupat amb resultats i impacte apreciables a Alemanya i, recentment, a Àustria, tot i que hi ha molts països i regions estudiant-ne la possible implementació. Com a context històric i teòric de la possible creació d'un SCP a Catalunya, l'informe presenta una breu síntesi sobre altres propostes que van prefigurar la idea dels serveis civils de pau. El nou paradigma de la política de la noviolència que Gandhi va desenvolupar a l'Índia i Sud-àfrica durant la primera meitat del segle XX va obrir la possibilitat de construir tot un nou repertori d'accions per a la lluita social i política a gran escala. La seva difusió entre els moviments de canvi al món sencer, des de la segona meitat del segle XX, ha incorporat la política de la noviolència a la memòria cultural col·lectiva de la humanitat.

Els SCP són un llegat d'aquest procés que s'inicia amb l'evolució de la proposta de Shanti Sena o Exèrcit de Pau per part dels deixebles de Gandhi a l'Índia i la seva difusió per tot el món a través del treball d'organitzacions de la societat civil internacional com Brigades Internacionals de Pau o més recentment Forces de Pau Noviolentes. Un altre element de context bàsic per entendre l'emergència de la idea dels SCP, que també es desenvolupa en aquest treball, és la creixent importància del rol dels civils en les noves concepcions de seguretat sorgides de caràcter internacional arran del final de la guerra freda amb la idea central de la seguretat humana com a eix vertebrador.

L'informe s'atura en les aportacions més significatives d'aquest re-dimensionament de les polítiques de seguretat i de les seves implicacions pràctiques en organismes internacionals com les Nacions Unides, la

Unió Europea i l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE), que també introdueixen el debat sobre les propostes de creació d'SCP en l'àmbit dels estats.

Amb el propòsit de comprendre la dimensió i l'abast d'aquestes propostes, l'informe ha considerat el desenvolupament de la idea dels SCP a diferents estats europeus, tractant més concretament el cas del Servei Civil de Pau a Alemanya (Ziviler Friedensdienst), que s'ha convertit en el model de referència en aquest camp. Des del 1999, més de 250 «consultors de pau» han estat formats i enviats per organitzacions acreditades de la societat civil alemanya, amb el suport financer del Govern, a totes les regions del món per desenvolupar microprojectes de construcció de pau. Actualment, més de 100 consultors estan treballant en aquests projectes, amb el suport de vora 300 professionals locals. Els projectes de l'SCP alemany es planifiquen i s'executen com a intervencions de llarga durada en el context de conflictes violents, actius o latents, entre grups socials dins d'un país o una regió, o en forma d'una contribució a la prevenció d'aquests conflictes. Els projectes es desenvolupen en cadascuna de les tres fases d'un conflicte, és a dir, en la prevenció, la transformació i les activitats postconflicte. El seu objectiu general consisteix a reduir o evitar la violència, promoure l'entesa i contribuir a una pau duradora i justa, tot plegat en cooperació i amb el lideratge de les organitzacions contraparts locals.

Com a complement a la visió panoràmica de la situació dels SCP en el context europeu, l'informe també realitza una síntesi sobre el recorregut fins al moment d'aquest tipus d'iniciatives en l'àmbit espanyol i, de manera més detallada, en el context català, on ha sorgit una major predisposició dels poders públics i la societat civil per donar suport a aquesta proposta. L'estudi ofereix posteriorment una visió general sobre els aspectes determinants que cal tenir en consideració per a una possible implantació d'un servei civil de pau no violent a Catalunya, dins del marc legal possibilitat pel nou Estatut de Catalunya del 2006, la Llei de foment de la pau, aprovada per unanimitat el 2003 per tots els grups po-

lítics del Parlament, i la Llei de cooperació al desenvolupament de 2001. El caràcter no estatal del Govern de Catalunya ofereix un clar avantatge comparatiu per a l'aplicació de l'SCP, ja que sense comptar amb el recurs d'unes forces armades per intervenir en operacions de manteniment de pau, sí que ha desenvolupat una legislació pròpia que li permetria, dins de les seves competències a l'Estat, desenvolupar polítiques de construcció de la pau en conflictes internacionals donant suport a projectes d'organitzacions de la societat civil catalana que podrien canalitzar-se a través d'un servei civil català no violent per a la pau.

La creació d'aquest SCP a Catalunya suposa una oportunitat per al Govern i la societat civil catalana per tal de dotar-se d'una eina innovadora per a la seva acció exterior, que li permetria situar-se a l'avantguarda de les societats més avançades en la construcció de la pau, en concordança amb les noves concepcions de les polítiques de seguretat i amb la pròpia legislació sobre aquesta matèria que ha desenvolupat al llarg dels darrers anys.

A l'informe, s'han valorat els aspectes fonamentals sobre el possible desenvolupament d'aquesta proposta, prenent com a referència fonamental el cas alemany, així com les millores pràctiques i les propostes d'altres projectes d'SCP existents. Per això, s'analitzen les possibles vies d'acció amb els seus avantatges i inconvenients, establint uns possibles objectius i principis fonamentals; se cerquen quins en serien els camps d'actuació i el valor afegit; es fa una anàlisi de possibles estructures organitzatives amb les seves implicacions pressupostàries; es reflexiona sobre els professionals que participarien en els projectes de l'SCP i quina formació haurien de rebre, i s'indica com s'avaluaria el treball, així com un panorama del marc legal de la proposta i de la relació amb altres administracions de l'Estat.

Finalment, es planteja un esquema de pla de treball sobre els passos que haurien de realitzar-se per part dels diferents actors implicats si es portés a la pràctica aquesta proposta en alguna versió concreta. El pla s'estructura en dues fases: una primera, centrada en el desenvolupament

d'un esborrany de pla director i la creació d'una plataforma d'ONG i d'entitats públiques responsables d'impulsar i de donar a conèixer el projecte; i una segona, en la qual caldria desenvolupar un projecte pilot de dos anys de durada que, convenientment avaluat, establiria les bases per a una implementació definitiva de l'SCP català amb la posada en marxa d'un pla estratègic pluriennal.

Extracte del pròleg

Per la seva part, en rebre l'informe, la Junta de Govern va acordar, en forma de valoracions i de consideracions sobre el futur, diversos punts.

Quant a la valoració del treball, considerà que el text responia de manera molt satisfactòria als termes de referència i destacà que:

- a) Recull les experiències d'intervencions civils noviolentes en conflictes internacionals: els orígens de les intervencions, el Shanti Sena gandhià, les Brigades Internacionals de Pau, les Forces de Pau Noviolentes i d'altres experiències.
- b) Aborda la dimensió civil de les noves concepcions de seguretat internacional, analitza la creixent importància del rol dels civils en les noves concepcions de seguretat sorgides del final de la guerra freda, s'ocupa particularment de la seguretat humana i de les seves implicacions pràctiques en organismes internacionals com les Nacions Unides, la Unió Europea i l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa.
- c) Examina els debats i propostes de creació de serveis civils de pau, amb el suport d'administracions públiques, que han sorgit des dels inicis del 1990 en el marc europeu.
- d) Tracta amb detall el cas dels serveis civils de pau a Alemanya, que s'han convertit en model de referència, emmarcant-los en les diferents iniciatives sorgides als països de la Unió Europea.
- e) Subratlla que les diverses variacions i models existents tenen un enfocament sempre compartit: millorar la capacitat de la societat civil

per intervenir i construir oportunitats de pau en conflictes violents internacionals i/o internacionalitzats.

- f) Analitza el marc legal i sociològic que permet contemplar a Catalunya una proposta d'aquest tipus.
- g) Ofereix una visió, encara general però panoràmica, dels aspectes determinants que cal tenir presents en decidir una eventual implementació a Catalunya d'una iniciativa d'aquest tipus, dintre del marc legal que ofereix la Llei de foment de la pau (Llei 21/2003, de 4 de juliol de 2003).
- h) Ofereix una proposta genèrica del que podria ser un servei civil català noviolent per a la pau (principis, objectius, avantatges comparatius i valors afegits, camps d'actuació, eventuais models i estructures organitzatives, etcètera).

De manera més substantiva i en resposta a la demanda de l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans, el dictamen de la Junta de Govern de l'ICIP, enviat formalment a les persones que l'havien demanat, feia unes consideracions que resumeixo:

Primer, considerava que la creació, en un futur indeterminat, d'un servei civil noviolent per a la pau podria constituir una oportunitat per al Govern de Catalunya i per a la societat catalana de dotar-se d'una eina innovadora per la seva acció exterior i per a la construcció d'un món més just i solidari, que situaria Catalunya en l'avantguarda de les societats europees en temes de construcció de pau. Concretament, en el marc del compromís de la societat i de les administracions catalanes amb el foment de la pau i de la solidaritat, constituiria una experiència pionera i capdavantera, en ser la primera que es crearia amb el suport d'una autoritat pública no central. Seria, a més, coherent, amb el nou Estatut de Catalunya (2006) i representaria una concreció de la política pública recollida en la Llei de foment de la pau.

Segon, recomanava que, en cas que en algun moment el Parlament i/o el Govern decidissin posar en marxa un procés per crear l'esmentat servei, caldria fer-ho tenint en compte les recomanacions de l'estudi, prudents i ajustades, i amb un procés pausat, realitzat amb consens, tot delimitant clarament les funcions de la societat civil –que hauria de tenir un paper cabdal– i del Govern –que hauria de tenir un paper de facilitador.

Tercer, l'ICIP es comprometé a fer recerca aplicada sobre el tema dels serveis civils per a la pau i, en particular, a difondre de diverses maneres exemples de bones pràctiques. Fins aquí, els antecedents i el resum del procediment i del dictamen de la Junta de Govern de l'ICIP.

Només em queda agrair a Rubén Campos, en primer lloc, l'excel·lent feina feta, per ella mateixa. I, en segon, perquè avui llegir el seu treball facilita debatre i discutir un tema de gran actualitat: què poden fer els diversos actors amb competències sobre el tema, privats i públics, per ajudar a prevenir les conductes violentes, que van molt més enllà dels conflictes armats i afecten creixentment la vida quotidiana i la seguretat física de les persones, i, per tant, per acarar la nova agenda de la construcció de la pau?

Barcelona, 2 d'abril de 2012

RAFAEL GRASA

President de l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP)²⁰

20. Vegeu: http://icip.gencat.cat/web/content/continguts/publicacions/documents_i_informes/arxius/info2010_01_cat.pdf.

Annex 4.

Arguments per a un nou model de seguretat humana

La seguretat interior, exterior i internacional són una necessitat i un dret de totes les persones. No cerquem menys seguretat sinó més i millor.

Internacionalment no ens inhibim, sinó que fem la millor aportació que les nostres condicions i capacitats ens permeten. No aportem menys, sinó més.

A escala global, la disponibilitat de contingents militars i d'armament està sobredimensionada i no resulta adequada per afrontar la majoria dels conflictes actuals.

La majoria de missions que actualment realitzen els exèrcits no són missions armades i no són funcions pròpies. Les poden fer perquè disposen de mitjans, personal i pressupostos ben generosos. Sovint veiem com l'exèrcit justifica la seva existència, i l'enorme pressupost que arrossega, per aquestes funcions impròpies (per exemple, com a Unitat Militar d'Emergències). Aquestes funcions podrien ser més ben assumides per cossos especialitzats (bombers, policies, sanitaris...), amb professionals específicament formats, material adequat i els recursos necessaris.

En els conflictes hi ha funcions abans, durant i després de les crisis (diplomàcia, mediació, interposició, reconciliació, reconstrucció, consolidació de la pau...) que no les poden fer els exèrcits i que estan infradotades de personal i mitjans. (En els darrers setze anys la PCSD –Política Comuna de Seguretat i Defensa de la UE– ha efectuat 23 missions fora de les fronteres de la UE, 17 de les quals han estat de naturalesa civil.)

El model de seguretat humana resulta més econòmic, tot i que s'hauria de dotar generosament, sense estalviar ni en personal ni en mitjans per garantir-ne l'eficàcia i la disponibilitat. Aquest model, a més:

- És més eficaç, ja que genera més seguretat interna i externa.
- És socialment més útil: Té una missió constructiva que alimenta, articula i enforteix el teixit social, nacional i internacional.
- És una aportació històrica al progrés de la humanitat. Catalunya pot esdevenir no només un nou estat sinó també un estat nou, fonamentat explícitament en els valors que aposten per un desenvolupament humà, creant les estructures i institucions –si cal audaçment innovadores– que més ho possibilitin i ha d'acceptar que té la responsabilitat d'orientar-se cap a un futur més humà.

Precisament en ser un estat nou, de petites dimensions, més lliure que altres amb inèrcies històriques, Catalunya està ben posicionada per poder fer aquesta oferta, ja que disposa de la tradició, de les persones i d'algunes institucions que –convenientment reforçades– poden ser molt útils a la seguretat, la pau i l'estabilitat mundials:

- La tradició i la història es palesen des de temps medievals en realitats com Pau i Treva, el Consolat de Mar o les Corts Catalanes. El moviment pacifista és un actiu important del nostre país. Catalunya ha desenvolupat una cultura política a favor de la pau. Aquesta cultura de pau ha cristal·litzat, entre d'altres, en l'educació per a la pau, en els moviments d'objecció de consciència, d'insubmissió i antimilitaristes que van acabar amb el servei militar obligatori i que van liderar les protestes socials en contra de l'entrada a l'OTAN i en contra de les bases militars estrangeres i, més darrerament, la campanya No a la guerra.
- La convivència, el respecte, el diàleg i la cooperació són valors vigents i compartits, majoritàriament i de manera molt transversal,

per la societat catalana, com ho mostra l'esperit democràtic, pacífic, cívic i no violent de tantes multitudinàries mobilitzacions pacífiques (Volem l'Estatut, 1977; Aturem la guerra d'Iraq, 2003; Dret de decidir, 2006; Per la sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut, 2010; les consultes sobre la independència, 2009-2011; les massives manifestacions dels darrers 11 de Setembre).

- Catalunya ha desenvolupat, també, un marc legal per promoure la pau. L'any 2005, la Llei de foment de la pau va afavorir la creació d'institucions com el Consell de Foment de la Pau, l'Oficina per la Promoció de la Pau i els Drets Humans, i l'Institut Català Internacional per la Pau. Paral·lelament es va donar suport institucional a iniciatives de construcció de pau d'entitats de la societat civil catalana. Durant uns anys, hem estat un país innovador en matèria de construcció de pau a Europa, seguint les passes d'alguns països nòrdics amb una àmplia tradició de compromís per a la pau.

- Les organitzacions socials catalanes participen activament en el moviment internacional per a la pau. La societat catalana no només ha aprofitat aquesta política institucional sinó que ha liderat la promoció de la pau, la defensa dels drets humans i de la justícia a escala internacional més enllà de l'acció de les institucions. Té una xarxa potent d'ONG de drets humans, de pau i de cooperació, un elevat nombre d'universitats i de centres de recerca que formen la ciutadania en temes de pau, conflictes i seguretat, i una presència notable en ONG i en organismes internacionals de catalans i catalanes formats en aquests àmbits.

Per tot plegat, avui tenim la possibilitat, la necessitat, la voluntat i la capacitat de generar un nou sistema de protecció i de seguretat, sense exèrcit, més efectiu i democràtic, en el marc de la creació d'un nou estat, que sigui la nostra contribució a un millor sistema de defensa i de seguretat internacional.

Annex 5.

Manifest «Catalunya per la seguretat humana i la pau»

Els sotasignats, persones de diversos àmbits de la societat catalana, amb l'objectiu de concretar propostes viables que permetin una política de pau i seguretat humana,

CONSTATEM

Que Catalunya és una nació oberta al món amb un tarannà de diàleg i amb un esperit constructiu, de pacte, de convivència i solidaritat, que històricament s'ha mostrat a favor de l'entesa i l'harmonia entre els pobles. Això s'ha palesat sovint de maneres diferents i en molts àmbits, i també en pronunciaments institucionals del nostre Parlament, o en les paraules de Pau Casals en el marc de les Nacions Unides l'any 1971, reafirmant la seva identitat catalana i la de Catalunya com una nació de pau.

Que aquests trets de la identitat catalana, que ja es manifestaven en temps medievals, en realitats com Pau i Treva, el Consolat de Mar o les Corts Catalanes, han alenat, en els nostres dies, multitudinàries mobilitzacions pacífiques (Volem l'Estatut, 1977; Aturem la guerra d'Iraq, 2003; Dret de decidir, 2006; Per la sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut, 2010) o les consultes sobre la independència, 2009-2011.

Que la convivència, el respecte, el diàleg i la cooperació són valors vigents i compartits, majoritàriament i de manera molt transversal, per la societat catalana, com ho mostra l'esperit democràtic, pacífic, cívic i no violent evidenciat el passat 11 de Setembre en la concentració de la Marxa cap a la Independència; un fet històric no només per la seva

magnitud sinó també pel seu desenvolupament modèlic, per la claredat de la reivindicació a favor de Catalunya i en contra de ningú i, sobretot, per l'absolut protagonisme del poble. Es tracta d'un precedent en el qual poden emmirallar-se molts altres pobles, una acció cívica amb significació universal, com ho són la Marxa de la Sal encapçalada per Gandhi o la Marxa pels Drets Civils liderada per Martin Luther King. Que, malgrat els problemes que ha patit el poble català, ha preservat la seva identitat i descarta la violència per a la seva afirmació nacional, tot mostrant respecte cap a altres pobles, cultures, llengües i identitats.

Que el catalanisme polític ha cercat, des de diferents opcions, l'entesa per modernitzar, democratitzar i desenvolupar l'Estat espanyol; i que ara s'ha fet evident que aquest camí s'ha esgotat.

Per això, davant la possibilitat real que Catalunya esdevingui un estat independent

MANIFESTEM

Que el procés de recuperar i exercir la nostra sobirania s'ha de fer amb els valors del respecte, del diàleg i de la cooperació, bases d'una cultura de pau, que Catalunya té com a propis.

Que els mitjans que emprem per assolir aquest objectiu prefiguraran les característiques i els fonaments de les estructures del nou estat.

Que Catalunya ha d'optar de manera decidida per la seguretat humana i la pau, atenent les necessitats i la seguretat de les persones. Garantir la defensa de les persones i del país no pressuposa necessàriament estructures pròpies de segles passats. Seria un greu error vincular la seguretat a la creació d'un nou exèrcit. La història mostra que els exèrcits han generat moltes desgràcies, inseguretat i malbaratament de recursos.

Que volem, des de la seva gestació, un estat fonamentat en una societat democràtica, solidària, inclusiva, dialogant i pacífica, capaç d'afrontar els conflictes i de garantir una seguretat basada, progressivament, en mitjans civils no violents. De manera concreta,

PROPOSEM

Fer un procés inclusiu i pacífic cap al nou estat, amb mitjans democràtics i noviolents, cercant el màxim consens a l'hora de prendre decisions de gran importància. Desarmar la paraula i no respondre a provocacions.

Tenir en compte que, al costat dels arguments històrics, culturals i econòmics a favor de la independència, hi ha la vocació catalana de participar, activament i amb veu pròpia, en la construcció d'una societat internacional vers un món més solidari, equitatiu i sostenible.

Promoure el diàleg i l'entesa intercultural. Optar decididament per la cooperació internacional, per la resolució noviolenta dels conflictes i pel rebuig a la violència, fent d'aquesta opció una característica distintiva de la nostra legislació i de la nostra pràctica sociopolítica, interna i externa.

Col·laborar amb les organitzacions internacionals en operacions humanitàries i de manteniment de la pau, oferint forces civils de pau.

Fer del diàleg i del respecte els instruments bàsics en les relacions amb l'Estat espanyol, durant i després del procés de construcció de l'estat propi, amb un horitzó de relacions privilegiades, i de tot tipus de col·laboració i solidaritat amb els pobles que en formen part.

Per tot això fem una crida al poble català i a tots els diputats del Parlament de Catalunya, amb el president de la Generalitat al capdavant, perquè, en el procés de construcció del nou estat independent, es recullin aquests valors als quals la població de Catalunya dóna suport i sent com a propis de manera majoritària.